

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Bakalářská práce

Integrace vietnamské minority v ČR

Linda Kolářová

© 2011 ČZU v Praze

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Akademický rok 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Linda Kolářová

obor Hospodářská a kulturní studia

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název práce: **Integrace vietnamské minority v ČR**

Osnova bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Literární rešerše
4. Obraz vietnamské minority v ČR
5. Závěr
6. Seznam použitých zdrojů
7. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 30 - 40 stran

Doporučené zdroje:

1. HLAVATÁ, L. Dějiny Vietnamu. 1. vydání. Praha: NLN, 2008. 358 s. ISBN 978-80-7106-965-2
2. ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu. 1. vydání. Praha: Portál, 1998. 204 s. ISBN 80-7178-285-8
3. BROUČEK, S. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003.
4. Brouček, S.: Český pohled na Vietnamce. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. 478 s.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Petra Kohoutková, Ph.D.**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2011

Vedoucí katedry

Děkan

V Praze dne: 19. 2. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Integrace vietnamské minority v ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 3. 2011

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Petře Košťálové, Ph.D. za věnovaný čas, cenné rady a vstřícný přístup při vedení mé bakalářské práce. Dále děkuji respondentům za ochotu a vynaložený čas.

Integrace vietnamské minority v ČR

Integration of Vietnamese Community in the Czech Republic

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá integrací vietnamské minority v České republice. V první části popisuje Česko – vietnamské vztahy, tzn. migraci do České republiky před rokem 1989 a po tomto roce. Druhá část se nazývá Strategie migrace a formování identity. Zde jsou podrobně popsány aspekty vietnamské identity jako např. vietnamský jazyk, rodina, vzdělání, náboženství, oslavy, svátky a tradice. Dále se práce zaměřuje konkrétně na vietnamskou minoritu v ČR. V této části jsou uvedeny poznatky z odborných publikací, doplněné o skutečné výpovědi vietnamských respondentů žijících v ČR.

Kvalitativní průzkum, který je v práci proveden, hledá odpovědi na otázky, do jaké míry je u tak rozdílné národnosti, jako je vietnamská, vůbec integrace možná, zda o ni zástupci této minority stojí, zda se dá v ČR udržovat vietnamská kultura/identita, jaké jsou nejdůležitější aspekty adaptačních strategií vietnamských občanů v České republice.

Summary

This bachelor thesis deals with the integration of the Vietnamese minority in the Czech Republic. The first part describes the Czech - Vietnamese relations. It is a migration to the Czech Republic before 1989 and after this year. The second part is called the Strategy of migration and identity formation. Here are described in detail an aspects of Vietnamese identity such as Vietnamese language, family, education, religion, celebrations, holidays and traditions. The thesis focuses specifically on the Vietnamese minority in the Czech Republic. This section contains information from professional publications, supplemented by actual notice of Vietnamese respondents living in the Czech Republic.

Qualitative research, which is in the work place, seeks to answers the questions to what extent the differences in nationality, like Vietnam, integration at all possible, whether members of minority want it, whether it is possible to keep Vietnamese culture/identity in the Czech republic, what the most important aspects of the adaptive strategies of Vietnamese citizens are in the Czech Republic.

Klíčová slova: integrace, minorita, Česká republika, identita, diaspora, Vietnamci

Keywords: integration, minority, Czech Republic, identity, diaspora, Vietnamese

Obsah

1. Úvod	4
2. Cíl práce a metodika	5
3. Literární rešerše	6
4. Česko – vietnamské vztahy	8
4.1. Migrace do Československa před rokem 1989	8
4.2. Migrace do České republiky po roce 1989	13
4.3. Současnost	14
5. Strategie migrace a formování identity	15
5.1. Vietnamská identita	15
5.1.1. Jazyk	15
5.1.1.1. Oslovování.....	16
5.1.1.2. Jména.....	16
5.1.2. Rodina	17
5.1.3. Vzdělání	18
5.1.4. Vietnamská identita	18
5.1.5. Náboženství	18
5.1.6. Kult předků.....	19
5.1.7. Buddhismus	20
5.1.8. Ostatní náboženství.....	20
5.1.9. Oslavy, svátky, tradice	21
5.1.9.1. Vietnamský kalendář	21
5.1.9.2. Vietnamský lunární Nový rok.....	22
5.1.9.3. Další svátky	22
5.1.10. Vietnamská kuchyně	24
5.2. Vietnamská komunita v ČR	25
5.2.1. Stát	27
5.2.2. Původ/život komunity	28
5.2.3. Motivace odchodu z Vietnamu	29
5.2.4. Trajektorie/zařizování	30
5.2.5. Jazyk	32
5.2.5.1. Kulturní rozdíly.....	33
5.2.5.2. Média ve vietnamštině.....	34
5.2.6. Rodina	37
5.2.6.1. Způsob bydlení.....	38
5.2.7. Vzdělání/profese	40
5.2.7.1. Etno profese	41

5.2.7.2.	Etno kriminalita.....	42
5.2.8.	Hierarchizace tržnice.....	43
5.2.9.	Náboženství	44
5.2.9.1.	Oslavy, svátky, tradice	44
6.	Závěr.....	48
7.	Seznam použitých zdrojů	51
8.	Přílohy	54
8.1.	Rámcové otázky k rozhovoru	54
8.2.	Ukázka rozhovoru	56

1. Úvod

V celé Evropské unii se počet legálních migrantů, ale hlavně nelegálních, velice rychle zvyšuje. Česká republika není výjimkou, uznává však pouze dvanáct menšin. Tyto menšiny se aktivně zapojují do Rady vlády pro národnostní menšiny, na území České republiky disponují svými historickými kořeny, zakládají spolky (zejména občanská sdružení), jejichž aktivity dotuje stát.¹ Vietnamci mezi ně nepatří. Svým zastoupením v počtu migrantů se však řadí na třetí místo za Slováky a Ukrajince. Vietnamská minorita proto nemá podporu státu v oblasti kulturní, školské a v oblasti přístupu k informacím v rodném jazyce. Česká republika v rámci integrační politiky směřuje finanční příspěvky zejména menšinám a na vietnamskou komunitu se nezaměřuje prioritně. Vymezení Vietnamců jako cizinců tuto komunitu může omezovat v každodenním životě (např. komunikace na úřadě).²

Bakalářská práce se zabývá integrací vietnamské minority v ČR. Proces integrace lze charakterizovat takto: „...*poznání a postupné přijetí majoritní kultury hostitelské země je etnikem považováno za důležité, ale rovněž je zde výrazná snaha udržet si kulturu vlastní (včetně vlastního jazyka), takže integrované etnikum dosáhne sociální inkluze i v majoritní společnosti a tím získá dvojí kulturní identitu.*“³ Vietnamská kultura se zásadním způsobem liší od české. V současnosti do České republiky přijíždějí migranti, kteří o naší zemi nemají dostatečné množství informací, a jejich představa o realitě života zde není uspokojivá. Přijíždějí sem za jediným cílem, a to zlepšit svou životní situaci. Pocházejí obvykle z venkova, kde je přístup k jakýmkoliv informacím nedostatečný. Naproti nim stojí starousedlíci, kteří zde žili již před Sametovou revolucí, a stále zde žijí. Jejich kulturní a společenský kapitál je tak nesrovnatelně vyšší. Jejich potomci narozeni v České republice, nemají problém integrovat se do české společnosti, jelikož navštěvují české základní a střední školy. Propast mezi těmito migranty je obrovská. Ti, kteří do ČR přijíždějí nyní, vykazují závislost (neovládají český jazyk, nevyznají se v české legislativě)

¹ Uznávané národnostní menšiny [online]. Ostrava: Sedukon, o.p.s., 01. 11. 2009. 22. 02.2011. [cit. 2011-03-08]. Multikultura Zlín. Dostupné z WWW: <http://www.multikulturazlin.cz/o.php?o=narodnostni_mensiny--uznavane_narodnostni_mensiny>.

² PECHOVÁ, Eva. Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování [online]. 1. vydání. Praha: La Strada Česká republika, o. p. s., 2007. 64 s. [cit. 2011-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.strada.cz/attachments/a/a84cd603323727bbbf069c431a80540d.pdf>>.

³ *Slovník cizích slov.abz* [online]. Radek Kučera & daughter, 2005. [cit. 2011-01-08]. Pojem integrace minorit. Dostupné z WWW: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/integrace-minorit>>.

na svých „zkušenějších“ krajanech. Ti nejsou spokojeni s tím, jakou pověst jim tito „nováčci“ vnášejí do jejich pracně získaného sociálního statusu.

V současné době je téma integrace vietnamské minority v ČR aktuální z důvodu stálého navyšování počtu migrantů k nám. Toto téma jsem zvolila, protože se s Vietnamci setkáváme v našem každodenním životě stále, avšak znalosti o nich nejsou příliš rozsáhlé. Lze předpokládat, že čím více budeme vědět o Vietnamcích a oni o nás, tím lépe se nám budou dařit navazovat přátelské vztahy a spolupráce. Bakalářská práce je rozdělena na dvě části: Česko - vietnamské vztahy; průběh vietnamské migrace do ČR před rokem 1989 a po tomto roce a Strategie migrace a formování identity: a) Vietnamská identita; kapitola obecně popisuje vietnamský jazyk, rodinu, vzdělání, náboženství, oslavy, svátky a tradice a také vietnamskou kuchyni, b) Vietnamská minorita v ČR; kapitola se zabývá konkrétně touto komunitou, jsou zde uvedeny poznatky z odborných publikací, doplněné o skutečné výpovědi vietnamských respondentů žijících v ČR.

Práce se zaměřuje na rozdílnost vnímání integrace u jednotlivých vietnamských generací žijících v ČR. Jak tyto generace vnímají Českou republiku? Co stále udržují z vietnamské kultury, co se naopak ztrácí, a co převzali z kultury české? Práce v závěru nastíní, jak se pravděpodobně bude vyvíjet integrace vietnamské minority v ČR v budoucnosti.

2. Cíl práce a metodika

Cílem této bakalářské práce je zmapovat všechna důležitá fakta integrace vietnamské menšiny do české společnosti od roku 1950 až dosud, identifikovat hlavní aspekty tohoto asimilačního a integračního procesu a zhodnotit podmínky pro jeho další vývoj.

Kvalitativní průzkum, který je v práci proveden, hledá odpovědi na otázky, do jaké míry je u tak rozdílné národnosti, jako je vietnamská, vůbec integrace možná, zda o ni zástupci této minority stojí, zda se dá v ČR plnohodnotně udržovat vietnamská kultura/identita, jaké jsou nejdůležitější aspekty adaptačních strategií vietnamských občanů v České republice.

Metodika práce vychází ze sběru a zpracování informací o dané problematice. Základním materiálem byly odborné publikace, výzkumné zprávy a internetové zdroje uvedené v seznamu literatury. Informací o vietnamské minoritě v ČR není dosud mnoho, zabývá se jí pouze několik autorů, proto jsem čerpala hlavně z jejich výzkumných zpráv.

Pro praktickou část byla zvolena kvalitativní metoda sběru dat, konkrétně polostrukturovaný rozhovor. Pro tazatele je určené schéma, které se upřesňuje pomocí okruhů a témat otázek. Běžně se povoluje měnit zadání otázek a pořadí okruhů podle situace.⁴ Bylo provedeno devět hloubkových rozhovorů se členy vietnamské komunity v ČR. Průzkum je rozčleněn do třech skupin podle věku respondentů, každá skupina obsahuje tři respondenty.

3. Literární rešerše

Mezi nejznámější autory, kteří se v současnosti zabývají Vietnamem a Vietnamci žijícími v České republice patří: Stanislav Brouček, Lucie Hlavatá, Jiří Kocourek, Šárka Martínková, Petra Müllerová, Eva Pechová, Ivo Vasiljev a další.

Stanislav Brouček je významný etnolog pracující v Etnologickém ústavu Akademie věd. Jeho práce o Vietnamcích vycházejí s podporou Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva vnitra ČR. Jeho díla se nazývají *Český pohled na Vietnamce (mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství)* a *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR* vydaný v rámci sborníku AV ČR k integraci cizinců. První jmenovaná kniha nabízí výběr témat z českého tisku, rozhlasu a televize o vietnamské problematice z období dvou let 1998-1999. Celá kniha se skládá z ukázek článků a vysílání dotýkajících se Vietnamu a Vietnamců různými způsoby, někdy i jen okrajově. Tyto ukázky jsou rozříděny do sedmi kategorií: 1. Vietnam; 2. Vietnamsko-české vztahy; 3. Kriminalita; 4. Vzdělávání; 5. Interetnické reakce; 6. Migrace Vietnamců v ČR; 7. Podnikání. Na začátku každé kapitoly je uveden statistický graf, který znázorňuje srovnání počtu zachycených zpráv podle jednotlivých námětů. Druhá Broučkova studie mapuje adaptaci Vietnamců v České republice v několika rovinách. V úvodní kapitole se nachází podrobný historický přehled vietnamské migrace na území České republiky. Druhá kapitola se zabývá adaptačními procesy na úrovni jednotlivců a jejich rodin a poslední kapitola studie sleduje tytéž procesy na úrovni lokálních vietnamských komunit. Studie předkládá komplexní obraz života Vietnamců v Česku.

⁴ JEŽEK, Stanislav, VACULÍK, Martin, WORTNER, Václav. Základní pojmy z metodologie psychologie [online]. Brno: Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií MU, 2006. 16 s. [cit. 2011-02-15]. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/fss/ps06/psy112/Vaculik__M.__Jezek__S.__Wortner__V.__2006__-_Zakladni_pojmy_z_metodologie.pdf>.

Lucie Hlavatá, nynější vedoucí oboru vietnamistika při Ústavu Dálného východu FF UK, napsala spolu s dalšími autory knihu *Dějiny Vietnamu*. Tato publikace je v češtině první prací, která se podrobně zabývá uceleným výkladem vietnamské historie od nejstarších dob do současnosti.

Jiří Kocourek je sociolog, který se zaměřuje na vietnamskou minoritu v ČR, dále také vyučuje vietnamštinu a překládá z češtiny do vietnamštiny a naopak. Tento autor napsal velmi mnoho knih, odborných publikací a sborníků. Velký přínos pro problematiku integrace cizinců pak přináší kniha *Poznáváme svět dětí z Vietnamu* (podílelo se na ní více autorů), která je určena pedagogickým pracovníkům. Podává jim informace o podmínkách dětí přijíždějících z Vietnamu do České republiky. Velmi významný je též jeho text *Vietnamští občané v ČR* sepsaný pro internetové stránky Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Za zmínku stojí i jeho další text *Vietnamci v České republice* ve sborníku Tatjany Šiškové *Menšiny a migranti v České republice*.

Šárka Martínková obhájila svou diplomovou práci *Vietnamská menšina v Praze* na Filozofické fakultě UK v roce 2004. Autorka se zajímá hlavně o česko-vietnamské vztahy. Spolu s dalšími autory se podílela na vydání publikace *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy* (vybrané případy významných imigračních skupin v České republice) vydané Etnologickým ústavem AV ČR. Kniha se zaměřuje na problematiku migrací do České republiky a na specifika adaptace na české prostředí v závislosti na zemích původu. Studie se soustřeďuje na imigraci z různých zemí. Šárka Martínková zde přibližuje vietnamskou migraci. Většina dat byla získána terénním výzkumem.

Petra Müllerová absolvovala vietnamistiku a anglistiku na Filozofické fakultě UK. Její zaměření jsou dějiny a umění Indočíny. Kniha *Vietnam – stručná historie států* popisuje celistvě dějiny i kulturu Vietnamu. Sepsala také výbor vietnamských pohádek a legend *Dračí král – vietnamské pohádky*.

I Eva Pechová vystudovala obor vietnamistika na Filozofické fakultě UK. Specializuje se hlavně na vietnamské lidové zvyky a problematiku vietnamské komunity v ČR. V letech 2000-2001 absolvovala stáž na Národní univerzitě v Hanoji, v letech 2002-2003 pracovala na Velvyslanectví ČR v Hanoji. V současné době působí v neziskovém sektoru. Od roku 2005 je předsedkyní občanského sdružení Klub Hanoi. V roce 2007 a 2008 pracovala pro organizaci La Strada ČR, kde vypracovala výzkumný projekt s názvem

Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování.

Ivo Vasiljev je lingvista a vietnamista, člen sociolingvistického výzkumného týmu Filosofické fakulty UK v Praze, poradce pro věci jazykové a interkulturní komunikace. Napsal knihu *Za dědictvím starých Vietů* vydané Etnologickým ústavem AV ČR. Kniha devíti esejů o historii vietnamského národa poskytuje vyčerpávající množství údajů o hmotné i duchovní kultuře, o jazyce atd.

„Téma Vietnamců v České republice ještě zdaleka není vyčerpané. Jedná se o skupinu, která je relativně uzavřená, má tendenci kontrolovat informace, které o sobě poskytuje majoritnímu obyvatelstvu a i z jazykových důvodů sběr relevantních informací vyžaduje dlouhodobé úsilí a odborníky, kteří se v daném prostředí dovedou pohybovat. Navíc profil skupiny prochází dynamickým vývojem, který by bylo užitečné kontinuálně monitorovat.“⁵

4. Česko – vietnamské vztahy

4.1. Migrace do Československa před rokem 1989

Vietnamská demokratická republika a Československá republika zahájily dne 2. 2. 1950 (uznání VDR Československou republikou) své diplomatické vztahy. ČSR se tak ve spolupráci s VDR zařadila na čtvrté místo za Čínskou lidovou republiku, Sovětský svaz a Mongolskou republiku.⁶

Při příležitosti zahájení Ho Či Minovy vlády 1. 1. 1955 přijel první československý velvyslanec ve Vietnamské demokratické republice Vladimír Knap do Hanoje, kde 28. 12. 1954 s Ho Či Minem privátně pojedl. Jeho výprava do Vietnamu trvala 13 dní (cestoval letadlem a vlakem). V červenci 1955 začala působit v Praze Vietnamská ambasáda.⁷

Z hlediska československé strany se Vietnam jevil jako velmi zajímavá země, a to nejen díky rozsáhlé nerostné základně, ale i pro možnost prosadit se i na dalších trzích

⁵ UHEREK, Zdeněk, ČERNÍK, Jan. Výzkumné zprávy a studie o integraci [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2004. 20 s. [cit. 2011-03-05]. Dostupné z WWW: <http://www.eifzvip.cz/dokumenty/elektronicka_knihovna/vyzkum.pdf>.

⁶ MÜLLEROVÁ, P., *Vietnam*, s. 83.

⁷ HLAVATÁ, L., *Dějiny Vietnamu*, s. 266.

v Asii. Z tohoto důvodu se ČSR zúčastnila spolu s dalšími socialistickými zeměmi poválečného obnovování Vietnamu.⁸

V létě roku 1956 Vietnamská demokratická republika vyslala do Československa dvě skupiny dětí ve věku od šesti do třinácti let, celkem sto dětí. Účelem tohoto pobytu dětí bylo: získání vzdělání, které by po návratu mohly užít k rozvoji své vlasti. Další státy tehdejšího socialistického bloku (Sovětský svaz, Čína, východní Německo) přijaly podobně vietnamské děti jako znak pomoci válkou postižené vietnamské zemi. Děti byly dle rozhodnutí čs. vlády umístěny v dětském domově v Chrastavě u Liberce. Tyto děti nebyly vždy sirotci, jejich výběr souvisel zejména se zásluhami jejich rodičů v boji za nezávislost a sjednocení Vietnamu.

V červenci 1957 se přijel podívat na své krajany v Chrastavě, během své oficiální návštěvy Československa, i prezident Ho Či Min. Byla to vůbec první návštěva vietnamského prezidenta v naší vlasti a trvala pouze pět dní. Prezident dětem zdůraznil význam jejich zdejšího studování a nabádal je k tomu, aby naši zemi držely v úctě jako svou druhou vlast. V roce 1959 se vietnamská vláda rozhodla poslat děti zpátky, jelikož se obávala ztráty jejich vlastní kulturní identity (tyto obavy byly podloženy zkušenostmi po návratu dětí z jiných socialistických států). Téměř všechny „chrastavské děti“ se tak vrátily do Vietnamu. Pouze ty nejstarší, které již studovaly v osmé třídě, mohly po prázdninách ve vzdělávání v ČSR pokračovat. Celkem jich bylo vybráno patnáct, důraz při výběru se kladl na prospěch z českého jazyka. Studovaly na středních odborných školách či na učilištích a některé z nich pokračovaly ve vzdělání v tehdejší ČSR i na vysokých školách.⁹

Spolupráce mezi zeměmi pokračovala, v září 1956 podepsaly Dohodu o hospodářské a vědeckotechnické spolupráci. Mezi základní oblasti studia vietnamských občanů v Československu na konci padesátých let patřilo zejména strojírenství a lehký průmysl (např. textilní, potravinářský a obuvnický). Počátkem 60. let se u nás vzdělávali vietnamští studenti na vysokých školách, kde nejčastější obory byly ekonomické a technické,¹⁰ zřídka na DAMU (loutkoherectví), AVU a FFUK (obor český jazyk a literatura).¹¹

⁸ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 85.

⁹ MARTÍNKOVÁ, Šárka. Chrastavské děti. [online]. Klubhanoi.cz, 11.07.2006. [cit. 2010-012-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2006071101>>.

¹⁰ ŠÍŠKOVÁ, T., *Výchova k toleranci a proti rasismu*, s. 83.

¹¹ MARTÍNKOVÁ, Š., *Vietnamská komunita v Praze*, s. 10.

Na základě usnesení vlády ze dne 15. března 1967 k realizaci a technické pomoci vlády ČSSR Vietnamské demokratické republiky přicestovalo do Československa v letech 1967 - 1970 kvůli vzdělání celkem 2146 praktikantů do dřevařského, sklářského, papírenského, strojírenského, hutnického, chemického, textilního, kožedělného a stavebního průmyslu. Toto odborné zaškolení skončilo odjezdem posledních skupin v březnu 1975.

V šedesátých a sedmdesátých letech je možné popsat obecné nazírání československé společnosti na Vietnamce žijící ve zdejším prostředí takto: jsou to usměvaví a pilní lidé, kteří se vyskytují ve větších či menších skupinkách a většinou na sebe příliš neupozorňují. Vietnamští studenti a aspiranti vykazovali dobrý a často i výborný studijní prospěch (tímto se značně lišili od studentů přicházejících z afrických a jihoamerických zemí či z arabské oblasti), což překvapovalo vysokoškolské pedagogy. Téměř nikdo totiž nevěděl, že tito studenti jsou přísně kontrolováni pověřeným referentem, který měl na starosti studijní záležitosti na zastupitelském úřadě VDR v Praze: ten, kdo si výborně nevedl, nebo alespoň chvalitebně neplnil své studijní povinnosti, se vystavoval nebezpečí, že bude ihned odvolán zpět do vlasti. Špatné studijní výsledky svých občanů pokládala vietnamská vláda za nedobrou reklamu své země, a proto žádný ze studentů neopakoval ročník, ale když se objevily studijní problémy, byl okamžitě poslán domů. Ke zmírnění těchto vnitřních pravidel se přistupovalo až v 80. letech a bylo to dáno tím, že se na československých vysokých školách stále zvyšovalo množství studujících z Vietnamu.

Ve zmíněném období českoslovenští občané neprojevovali příliš mnoho zájmu o vietnamskou kulturu, rozdílné zvyky, tradice a dějiny tak daleké a odlišné země. Navzdory tomu větší část společnosti zaznamenala dlouhotrvající válku ve Vietnamu, později expandovanou na celou Indočínu, a rozuměla, že je ze solidarity nutná přítomnost určitého počtu vietnamského etnika v Československu. Významnou roli pro šíření informací o válce ve Vietnamu sehrávala média. Příkladem může být vesnička My Lai, která byla doslova vymazána z mapy 16. března 1968, a její obyvatelstvo povraždili američtí vojáci. Fotografie této katastrofy se objevily ve světovém i v československém tisku a velká část majoritní společnosti je zhlédla. Vzápětí se událost začala dávat do souvislosti s vesnicemi Lidice a Ležáky. Lidé se v tisku setkávali i s dalšími krutostmi vietnamské války. To vše se

podepsalo na odsouzení amerického vedení války ve Vietnamu a došlo k velké nelibosti v souvislosti s americkým zkoušením nových zbraní.¹²

V roce 1974 byla sepsána nová dohoda, která upravovala přípravu vietnamských pracovníků v československých podnicích, na jejímž základě k nám postupně přijelo 5 069 Vietnamců (v letech 1974 – 1977). Byli to budoucí učni, kteří tady měli praxi a pobyt na sedm let.

Příležitost vycestovat do zahraničí měli však jen opravdu výborní studenti, potomci významných bojovníků za Vietnam nebo příbuzní vietnamských funkcionářů. Každý, kdo byl vybrán k cestě do Československa, se musel účastnit před odjezdem školení v českém jazyce a v ČSSR byl pod striktním organizovaným dozorem vietnamských vedoucích a překladatelů.¹³

V letech 1974 - 1977 zde byli Vietnamci většinou vzděláváni ve strojírenských oborech, v menším množství pak v energetice a stavebnictví. Část občanů VDR měla také možnost studovat na středních odborných školách při zaměstnání. V roce 1975 skončila válka ve Vietnamu i v Indočíně a rok nato vznikla Vietnamská socialistická republika. Tento stát byl velice poznamenán válkou, musel se vypořádat s hrůzným stavem ekonomiky a dalšími problémy. Později se stal Vietnam členem RVHP (1979). Členské státy RVHP měly povinnost pomáhat Vietnamu hlavně s problémy spojenými s nezaměstnaností obyvatel a dále vzdělávat nové pracovníky, zejména v technickém směru. Z těchto důvodů státy patřící do RVHP zaměstnávaly vietnamské občany ve velkém množství, na základě bilaterálních dohod uzavřených s Vietnamem.

Československá vláda svým usnesením č. 337 z 19. prosince 1979 o sjednání dohody s Vietnamem o odborné přípravě a dalším zvyšování kvalifikace vietnamských občanů v čs. organizacích souhlasila s odborným zaškolením 3 500 vietnamských občanů v letech 1980-1983 s tím, že výnosy z práce občanů VSR, uhradí vzniklé náklady.

V souvislosti s oficiální státní návštěvou tehdejšího prezidenta ČSSR Gustava Husáka ve Vietnamu, Laosu a Kambodži byla dne 2. února 1980 ratifikována Smlouva o přátelství a spolupráci mezi ČSSR a VSR. V návaznosti na tuto smlouvu byla podepsána Dohoda o dočasném zaměstnávání kvalifikovaných pracovníků Vietnamské socialistické

¹² MÜLLEROVÁ, P., *Vietnam*, s. 84, 85.

¹³ MARTÍNKOVÁ, Š., *Vietnamská komunita v Praze*, s. 10.

republiky, která předpokládala další odbornou přípravu v československých podnicích.¹⁴ V roce 1981 se v Československé republice nacházelo asi 30 tisíc Vietnamců, z nichž byly dvě třetiny zaměstnány v dělnických profesích.¹⁵

V první polovině 80. let se dá organizace migrace hodnotit jako nejlepší. Je zde snaha vybírat vietnamské občany (učně a stážisty) dle potřeby provincií a dle potřeb určitých odvětví a jejich závodů. Také je v tomto období jazyková průprava migrantů ve Vietnamu a následně v ČSSR poměrně nejkvalitnější. Ve druhé polovině 80. let se projevuje u obou spolupracujících zemí značné využívání situace. Československo se snaží Vietnamce zaměstnávat v nepřítažlivých oborech, na pásové výrobě v továrnách, při pomocných pracích a při plnění plánu. Na druhé straně se objevuje značná korupce – Vietnamci mají možnost migrovat za úplatek. Vietnamští občané u nás také nakupují zboží za zde vydělané peníze a posílají ho do Vietnamu.¹⁶

K tomu, abychom pochopili vietnamskou komunitu žijící v České republice nyní, je velice důležité znát postavení a ekonomický význam Vietnamců na území ČR před rokem 1989. Jedním z důvodů proč je v ČR počet vietnamského etnika tak vysoký (v poměru s jinými zeměmi střední Evropy), jsou hlavně československé a následně české zákony a nařízení např. imigrační, podnikatelské aj. Dále zde hrají významnou roli převážně dobré zkušenosti s životem v české zemi a znalosti základních reálií této země před rokem 1989, což považují oni sami za velký přínos při soudobém přizpůsobování se v české společnosti.

Téměř každý hlavní představitel vietnamské komunity žil před rokem 1989 v ČR. Tito lidé zde žili více než deset let, a proto se na ně ostatní „čerství“ imigranti obracejí s prosbami o radu. Záleží na charakteru těchto „vůdců“, jak jsou schopni s tímto náskokem naložit. Je to souhrn různých činností převážně vedení různých výroben, podnikání v souvislosti s importem a prodejem asijských komodit, následně také vymáhání procent z podnikání jiných osob, spekulace s pozemky, organizace nelegální migrace atd.¹⁷

¹⁴ MÜLLEROVÁ, P., *Vietnam*, s. 86.

¹⁵ ŠIŠKOVÁ, T., *Menšiny a migranti v České republice*, s. 104.

¹⁶ BROUČEK, Stanislav. *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR* [online]. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. 121 s. [cit. 2010-11-10]. Dostupné z WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/107/vietnamska_etnika.pdf>.

¹⁷ Tamtéž.

4.2. Migrace do České republiky po roce 1989

Po listopadové revoluci v roce 1989 byli vietnamští občané nuceni k návratu do své vlasti nebo alespoň ke změně účelu a formy svého pobytu v ČSSR. Někteří vietnamští učni a praktikanti ukončovali svá studia či pracovní poměry hlavně mezi lety 1988 – 1993. Stávalo se, že někteří studenti byli vylučováni za špatnou docházku, jiní se označovali za nezvěstné. Vietnamští vysokoškoláci studující na českých vysokých školách i přes výslovný zákaz vietnamské ambasády tiskli samizdatové časopisy, které měly za úkol objasnit Vietnamcům (kteří nerozuměli dobře česky) aktuální situaci v zemi. V tomto období docházelo ze strany nacionalistických extremistů k fyzickým útokům na zahraniční pracovníky (kolem stovky napadení). Scénář se pořád opakoval, agresori měli vždy přesilu a se zbraněmi v ruce útočili na cizince (nejen v Praze).¹⁸ Tato situace se dá přirovnat např. k dění v bývalém východním Německu téhož roku. Tyto velké změny ovlivnily vzájemné vztahy obou zemí, migraci do ČR však neukončily.

Vietnamci i Češi se opírají o reciproční vztahy před rokem 1989 dodnes. Od 90. let jsou v České republice Vietnamci, kteří zde žijí nepřetržitě i přes období velkých politických zvrátů. Zároveň se sem po roce 1989 navrátili vietnamští občané, kteří byli nuceni ČR opustit po rozhodnutí o vypovězení mezivládních dohod. Dále sem přicestovalo množství vietnamského etnika ze sousedních zemí (převážně z Německa). Největší skupinu migrantů představují noví přistěhovalci z Vietnamu. Tito lidé v ČR nikdy předtím nebyli a mnoho o ní ani nevěděli.

Na rozdíl od období před rokem 1989 přijíždějí zároveň s vietnamskými občany často i jejich blízcí příbuzní. Mezi základní příčiny migrace patří již od počátku vzájemných vztahů snaha dosáhnout kvalitního vzdělání a přispět k vylepšení svého i rodinného rozpočtu. Dalšími důvody, které se začaly více vyskytovat až po roce 1989, jsou příjezd rodiny za Vietnamcem, který tu již žije (sloučení rodiny - příbuzní nemusí přijet s úmyslem podnikat) a obstarání kvalitního vzdělání a pracovních příležitostí pro své potomky.

Přijíždějí sem i pracující a praktikanti (v souvislosti se vzájemnými dohodami z devadesátých let), jejich počty jsou však pouze v desítkách za rok. Vyjma studentů, kteří

¹⁸ MARTÍNKOVÁ, Šárka, et al. Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy imigračních skupin v České republice [online]. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. 264 s. [cit. 2010-12-20]. Sociabilita vietnamského etnika v Praze, 167 – 210 s. Dostupné z WWW: <<http://www.eu.cas.cz/admin/obrazek.php?id=100&k=30>>. ISBN 978-80-87112-12-0.

v ČR dokončují svá studia, se v současné době začíná objevovat nová skupina; tito studenti sem již nepřijíždějí na základě studijních prospěchových stipendií (jak bylo předtím zvykem), ale své studijní náklady hradí především ze svých vlastních prostředků.

Nejvíce Vietnamců zde využívá povolení k trvalému či dlouhodobému pobytu s cílem podnikání nebo sloučení rodiny. Jen zanedbatelný počet vietnamského etnika zažádalo o státní občanství nebo azyl.¹⁹

4.3. Současnost

K 31. 5. 2010 žilo v České republice 60 931 Vietnamců, což je 14 % ze všech cizinců žijících na území ČR. Vietnamské etnikum je v počtu svých zástupců na třetím místě po Ukrajině a Slovensku.²⁰ „Ženy tvoří asi 43 % z vietnamské komunity. Statistickým specifickým Vietnamců na území ČR ve srovnání s dalšími nejběžnějšími cizinci u nás (Ukrajinci, Slováci, Poláci, Rusové) je především nejvyšší podíl osob s živnostenským oprávněním (22 620, tj. 93 % mezi ekonomicky aktivními Vietnamci), dále nejnižší podíl osob evidovaných úřady práce (1 %), vysoký podíl osob s trvalým pobytem (63 %) a nejvyšší podíl osob ve věku 0 – 14 let (21 %).“²¹

V současné době probíhá akce Sčítání lidu, domů a bytů (březen 2011). Výsledky z tohoto průzkumu se z časových důvodů nepromítnou do bakalářské práce. Aktuální počet vietnamských migrantů, tak zůstává otazníkem. Stále se mluví o tom, že do ČR přijíždějí noví přistěhovalci z Vietnamu. Jak velké bude toto číslo? Kolik nových Vietnamců emigrovalo ze své vlasti do ČR? To vše se dozvíme na začátku dubna 2011.

¹⁹ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách.*, s. 103.

²⁰ Český statistický úřad [online]. Praha: c2011, 9.3. 2011. [cit. 2011-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://czso.cz>>.

²¹ PECHOVÁ, Eva. Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování [online]. 1. vydání. Praha: La Strada Česká republika, o. p. s., 2007. 64 s. [cit. 2011-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.strada.cz/attachments/a/a84cd603323727bbb069c431a80540d.pdf>>.

5. Strategie migrace a formování identity

5.1. Vietnamská identita

5.1.1. Jazyk

Ve srovnání s češtinou je vietnamština velice rozdílný jazyk. Jazykovědci tyto dva jazyky označují za nejvíce odlišné jazyky, které je vůbec možné si představit mezi všemi známými jazyky světa. Čechům dělá stejný problém naučit se vietnamsky jako Vietnamcům naučit se česky. Jediné co mají společné je, že se oba zapisují latinkou (dříve čínské znaky) navzdory tomu, že v Asii takových jazyků moc není.²² Latinka se začala objevovat v 17. stol. u křesťanských misionářů, více se však používala až na začátku 20. stol., když byl Vietnam kolonizován Francií. Potom ji prosazovalo i národní hnutí za účelem zvýšení vzdělanosti.²³

„Vietnamská slova nemají žádné tvary kromě svého tvaru jediného, a proto se dále ani gramaticky nedělí do nějakých gramatických rodů a podskupin, které by se řídily nějakými vzory jako podstatná a přídavná jména v češtině, ani se nevážou na nějakou osobu, číslo, čas a způsob, jako to vidíme u sloves v češtině a ve většině jazyků, které blíže známe. Z tvaru vietnamského slova vůbec nepoznáme, k jakému slovnímu druhu patří, a nevidíme na něm ani žádné jiné případné gramatické vlastnosti.“²⁴

Vietnamština vlastní 84 samohlásek v případě, že je rozdělíme dle tónového rozlišení. V současnosti vietnamsky mluví více než 85 milionů lidí, je tedy zřejmé že tento jazyk jen tak nezanikne. Jeho prvopočátky sahají do dávné minulosti.²⁵

Vietnamština se řadí k jazykům s nejbohatší slovní zásobou, je schopná vyjádřit i velice jemné obsahové rozdíly. Jen těžko do ní pronikají cizí slova, najdeme je pouze v oblasti počítačů – např. e-mail. Na omylu je ten, kdo si myslí, že je vietnamština příbuzná s čínštinou, není tomu tak. Vzdálenou podobnost můžeme nalézt u thajských jazyků. Pro Čechy je nejtěžší při učení vietnamštiny výslovnost.²⁶

²² VASILJEV, I., *Vietnamština – jazyk na protipólu*, s. 8 – 32.

²³ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 48.

²⁴ VASILJEV, I., *Vietnamština – jazyk na protipólu*, s. 16– 17.

²⁵ Tamtéž, s. 8 – 32.

²⁶ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 49.

5.1.1.1. Oslovování

Osobní zájmena používají jen vietnamské děti, když mluví mezi sebou. Když je použijí dospělí, zpravidla se jedná o velmi dobré kamarády. Kromě uvedených příkladů je vyslovení zájmen považováno za urážku. Zjednodušeně se tento jev dá srovnat s českým tykáním, které je v určitých situacích také považováno za urážlivé. Při obvyklé komunikaci se ve vietnamštině používají podstatná jména, která vyjadřují příbuzenské vztahy. Těchto slov je více než v češtině, protože Vietnamci si zakládají na společenském statusu, který je určen dle věku, generační příslušnosti a odvíjí se od vztahu k hlavě rodiny (starší bratr, starší sestra, mladší bratr, mladší sestra, starší bratr otce nebo matky, mladší bratr otce atd.). Zajímavé je, že tato slova se neužívají jen v rámci rodiny, ale přeneseně i u ostatních lidí, kteří nejsou příbuzní, ale spadají do určité věkové skupiny. Ve Vietnamu se tak oslovují strýčku, teto, babi, dědo i docela neznámí lidé. V případě formálního jednání se lidé oslovují dědečku, babičko – což označuje pána nebo paní. Dalším důležitým poznatkem vietnamské etikety je, že v rozhovoru se společenský status a věkové postavení partnera povyšuje a naopak vlastní postavení se ponižuje. Rodiče a děti si ve vietnamštině nikdy netykají.²⁷

5.1.1.2. Jména

Vietnamci dávají a hlavně dříve dávali velký důraz na význam svých jmen. Lze je s lehkým odlehčením označit za zaklínadlo. Jméno má totiž již předem naznačit, jakými charakterovými rysy je obdařen jeho nositel, a má za úkol již dopředu odradit zlé duchy. Také se tak pojmenovaný snaží osvojit kladné vlastnosti. Časté bylo i pojmenovat osobu po nějakém mocném duchovi nebo proslulé historické osobnosti a snažit se tak o jeho ochranný dohled. Příklady jmen: Hrdina, Mocný, Orchidej, Květina.²⁸

Vietnamci velice často dostanou v České republice nové české jméno, hlavně z toho důvodu, že Čechům dělá velký problém vyslovit jméno vietnamské. Vietnamcům to nečiní vůbec žádný problém, protože dle dávné tradice si mohli měnit osobní jména během života. Často se jména vybírají podle počátečního písmena vietnamského jména.

Někdy se objevují problémy s vysvětlením vietnamského příjmení. Celé vietnamské jméno se obvykle skládá ze tří slov. První slovo je příjmení, poslední slovo

²⁷ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 52 – 54.

²⁸ IČO, J., *Náboženství ve Vietnamu*, s. 12.

označuje křestní jméno a prostřední slovo je obvykle pouhá spojovací slabika. Ve Vietnamu existuje jen velice málo různých příjmení. Po svatbě si ženy nechávají své příjmení a děti dostanou příjmení otce. Tato tradice se udržuje i v ČR.²⁹

5.1.2. Rodina

Rodina je pro vietnamský národ velice důležitá. Vietnamskou rodinu tvoří primárně nukleární jednotka (rodiče a děti), ale drží při sobě i široké příbuzenstvo. Základem vietnamské rodiny je souvztažnost rodin, které sdílejí příslušnost k určitému rodu. Tyto rody se skládají ze skupin lidí, kteří mají společného zakládajícího předka po mužské linii. Příjmení vyjadřuje vztah k rodu. Žena, která se vdá, nepřijde o své příjmení. Když se Vietnamec narodí, je členem současně dvou rodin – dědí členství rodu po otci i po matce. Otcova strana představuje vnitřní příbuzné a matčina vnější. Aktem sňatku člověk převezme další rodinnou linii svého manžela nebo manželky. Obvyklý rod tvořil devět generací od prapraděda k pravnukovi. Nejstarší člen byl zároveň hlavní představitel rodu a kolem něho se vyskytovali ostatní členové. Není to však klan, který by se hlavě rodu podřizoval, jde o seskupení příbuzných nukleárních rodin, které vzájemně existují a kooperují.

Pojem vietnamská rodina je možné vysvětlit jako přísné dodržování právních norem, které mají základ v konfucianství, další důležitý princip je kult předků. V České republice vietnamská imigrantská rodina plní kromě respektu k rodině další funkci, která se dá vyjádřit jako snaha o naplnění základních potřeb k přežití.

„Vietnamská kultura pod vlivem konfucianismu se stala především východiskem etického a politického učení, jež mělo obrovský vliv na kulturu veškerých asijských států. Za skoro tisíciletí čínské nadvlády se konfucianismus vryl hluboko do všech oblastí vietnamské kultury. Vznikla tak konfuciánská tradice. Problém uzavření manželství a rodinných vztahů nepochybně podléhal v dlouhodobém vývoji tomuto vlivu. Alfou a omegou působení konfucianismu ve Vietnamu stejně jako v ostatních asijských státech byl právě fakt, že společenské vztahy se pokládaly za paralelu rodinných vztahů.“³⁰

²⁹ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 127 – 128.

³⁰ BROUČEK, Stanislav. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR [online]. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. 121 s. [cit. 2010-11-10]. Dostupné z WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/107/vietnamska_etnika.pdf>.

Dle této prastaré tradice je nutné, aby se prokazovala úcta rodičům, učitelům i starším sourozencům. Starší lidé jsou povinni starat se o „níže“ postavené. Hlavou rodiny se stává muž. Na druhé straně však na území Vietnamu existuje silná tradice obdivu ženy a matrilineární kultury. Společenské zvyklosti však udržují roli hlavy rodiny jako roli mužskou.

V současné době se dá říci, že rodina je ve vietnamské kultuře stále pokládána za podstatu a základ veškerého sociálního uspořádání. Právní předpisy vztahující se k rodině taková stanoviska jasně vykazují. Na druhé straně dokonce i ve Vietnamu instituce rodiny, jakožto nejvyšší životní hodnota, zaregistrovala během druhé poloviny 20. stol. značnou transformaci.³¹

5.1.3. Vzdělání

Vietnamci si velice váží vzdělání, jež považují za nejkladnější dědictví tradiční vietnamské kultury, na kterou mělo značný vliv konfuciánství v teorii i v praxi. Jednou z hlavních zásad, kterou hlásí vietnamská škola je: „Nejprve se učíme dobrým mravům, pak vzdělanost.“³²

5.1.4. Vietnamská identita

První a trvalé dojmy získané ze styku s Vietnamci jsou jejich přizpůsobivost, pracovní etika, houževnatost, energie, humor, optimismus a láska k vlasti. Vietnamci, navzdory tomu, co oni a jejich země protrpěly v rukou USA, Francie, Japonska a Číny, našli inspiraci v minulosti a hledí do budoucnosti s velkým optimismem a nadějí.³³

5.1.5. Náboženství

Již od pradávna se do Vietnamu šířily různé druhy náboženství a místní lidé si je často upravovali tak, aby se lépe hodily do vietnamské kultury. Animismus se vyměnil se starými asijskými vírami: taoismus a buddhismus, na jihu země hinduismus, dále učení konfuciánství. Islám se zde objevil po příjezdu prvních Arabů a křesťanství se sem dostalo

³¹ BROUČEK, Stanislav. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR [online]. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. 121 s. [cit. 2010-11-10]. Dostupné z WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/107/vietnamska_etnika.pdf>.

³² KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 82.

³³ ASHWILL, Mark., *Vietnam today: a guide to a nation at a crossroads*, s. 4.

pomocí prvních misionářů v 16. stol. Dokonce se ve Vietnamu ve 20. stol. vytvořily i dva nové druhy víry, náboženství nebo sekty, pojmenované Cao Dai a Hoa Hao.

5.1.6. Kult předků

Velmi stará je tradice, která je pro duchovní kulturu současných Vietnamců nejtypičtější, jedná se o tzv. kult předků.³⁴

Staří Vietové vyznávali animismus, tzn., věřili, že nejen lidé a zvířata, ale i přírodní útvary, kameny a rostliny mají své duchy či duše. Například se uctívaly hory a řeky či osamělé staré stromy, balvany nebo skaliska. Z víry v posmrtný život se vyvinulo uctívání předků. Každá vietnamská vesnice vlastní ochránce – ducha z nadpřirozeného světa, většina takových duchů má svou svatyni.³⁵

Vietnamci věří, že po smrti člověka je jejich duše stále ve styku se světem. Duše pořád oplývá potřebami a zájmy – často se zajímá o život pozůstalé rodiny (je schopná způsobovat štěstí i neštěstí). Z tohoto důvodu bylo vždy dobré konzultovat důležité rodinné situace s nejmávanějším rodinným zesnulým, zpravidla patriarchou, jelikož rodinná hierarchie se přenáší i do posmrtného života. V každé rodině je nutnost vlastnit oltář předků, který se považuje za centrální místo kultu. Nachází se na důkladně zvoleném místě téměř ve všech domácnostech a mladí Vietnamci tuto tradici mohou chápat spíše jako kulturní než duchovní. Obvykle se povinnosti péče o zesnulé ujímá prvorozený syn, který koná obřady a aranžuje obětiny alespoň o nejdůležitějších svátcích (např. oslava Nového lunárního roku) a v případě výročí úmrtí blízkého příbuzného. Oltář je vyzdoben fotografiemi, obrázky a mezi obětiny zpravidla patří: voda nebo kořalka, ovoce, rýže, papírové peníze a všemožné další věci, kterými se rodina snaží zavděčit duchům. Na oltáři se také nachází miska s pískem, kamínky, nebo popelem z borovic, která slouží jako držák pro vonné tyčinky. Ty se zapálí po pronesení modlitby a linoucí se dým obrazně nese zmlínku o darech do záhrobí. Aroma má také funkci zahánění zlých sil. Po uplynutí určité doby je povoleno obětní dary spotřebovat. Lze užít přirovnání: čím bohatší a uznávanější rodina, tím větší má oltář. S oltářem se můžeme setkat i ve spoustě vietnamských prodejen a stáncích. Obřady, které jsou u něj prováděné, by měly zaručit prospěch, ochranu a štěstí v živobytí.

³⁴ IČO, J., *Náboženství ve Vietnamu*, s. 10.

³⁵ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 74.

5.1.7. Buddhismus

Buddhismus se do Vietnamu dostal před mnoha a mnoha staletími. V prvním století před naším letopočtem, poté co se území Severního Vietnamu spojilo s Čínou, toto náboženství mělo již svou tradici a bylo známé u všech vrstev obyvatel. Naprostá většina Vietnamců ho vyznává. Jedná se o buddhismus školy mahájánové, který je velmi rozdílný (svou neokázalostí a neorganizovaností) od buddhismu rozšířeného v Thajsku, v Laosu a v Kambodži, v Barmě a na Srí Lance. Na Dálném východě nikdy nebyl a není problém s náboženskou nesnášenlivostí. Všechna náboženství se spíše vzájemně doplňují.

5.1.8. Ostatní náboženství

Vietnamská kultura byla nepopíratelně nejvíce ovlivněna čínskou. Dědictvím Číny by se dalo nazvat další rozšířené náboženství ve Vietnamu – konfuciánství a taoismus. K vietnamským konfuciánům patřilo i pár významných osobností: humanistů, vědců, literátů, kteří utvářeli dějiny. Konfuciánství se dnes ve Vietnamu neobjevuje jako koncepční soubor pravidel víry, ale jeho dědictví je v této zemi cítit dodnes. Nyní ho můžeme chápat jako tradici mezilidských vztahů – úcta, zdvořilost. Taoismus oproti ostatním náboženstvím neobsahuje striktně danou organizaci. Někteří mu rozumí jako učení o svobodě, souladu, životním stylu romantiků, básníků, mudrců a pijáků.

Ve Vietnamu vznikla jistá náboženská rarita. Jedná se o snahu spojit všechny hlavní náboženství a vytvořit univerzální víru. Nazývá se Cao Dai. Toto učení má základ v buddhismu, ale objevují se zde i prvky taoismu, konfuciánství a dalších učeních. Prosazuje se zde myšlenka jednoho Boha společného pro všechna náboženství. Univerzální náboženství se stalo oblíbeným zejména v Jižním Vietnamu, kde si jeho zastánci vytvořili hlavní centrum. Dle údajů z roku 2005 se ve Vietnamu nachází 2,2 milionu zastánců Cao Dai. Uctívá i velké reprezentanty hlavních náboženství jako je: Ježíš Kristus, Konfucius, Buddha a dokonce i francouzský spisovatel Viktor Hugo.³⁶

Co se týče náboženství, lze říci, že Vietnam je velice rozmanitou zemí. Nalezneme tu zastánce téměř všech náboženství světa. Pro vietnamský venkov je typický výskyt celých katolických vesnic. Katolíků je kolem osmi milionů, po Filipínách nejvíce v Asii.

³⁶ CURRY, Jeffrey E., NGUYEN, Chinh T., *Passport Vietnam: your pocket guide to Vietnamese business, customs & etiquette*, s. 78.

Katolíci také vlastní oltáře předků, rozšířené o katolické znaky. Misionáři z Evropy se poprvé do Vietnamu podívali v 16. stol. Dalším významným náboženstvím je islám. Arabové se objevují na území Vietnamu od 7. století. Islám najdeme ve Vietnamu u vietnamsko-kambodžských hranic u města Chau Doc.

Komunisté se ve Vietnamu prohlašují za ateisty stejně jako všichni komunisté ve světě, ale proti kultu předků se nikdy neohradili a dokonce ho prohlásili za nádhernou národní tradici, kterou sami udržují. Ústava VSR deklaruje svobodu náboženského vyznání a všechny státem uznané církve a náboženské organizace ve Vietnamu volně existují.^{37 38}

5.1.9. Oslavy, svátky, tradice

V životě Vietnamců je zcela přirozené věřit v nadpřirozené bytosti, které ať kladně či záporně zasahují do jejich osudu. Dle této představy vůle duchů, zásahy duší našich předků, různých bohyň a bohů ovlivňují náš úděl.

5.1.9.1. Vietnamský kalendář

Všechny svátky, tradiční oslavy a významné dny se řídí podle tradičního vietnamského lunárního kalendáře. Vietnamci (podobně jako ostatní mimoevropské státy) oslavují svůj Nový rok jindy než my, z pohledu našeho kalendáře tento svátek spadá vždy na jiné datum. Slaví se vždy mezi 21. lednem a 20. únorem, přesné datum se určuje podle toho, kdy je měsíc v tomto rozmezí v novu. Každý měsíc lunárního kalendáře nese jméno jednoho z dvanácti zvířat zvěrokruhu: 1. Krysa, 2. Býk, 3. Tygr, 4. Kočka, 5. Drak, 6. Had, 7. Kůň, 8. Koza, 9. Opice, 10. Kohout, 11. Pes, 12. Prase. V Číně jsou měsíce pojmenovány úplně stejně až na jednu výjimku, kdy místo Kočky je Zajíc. Každý měsíc má 29-30 dní, první den v měsíci je vždy v novu. Jednou za tři roky se musí doplnit jeden měsíc přestupný. Kalendář má také velký význam pro vykládání osudu a má vliv na každý den Vietnamců, kteří pomocí různých příruček a odborníků na kalendář vyhodnocují jednotlivá období. Dle kalendáře lidé volí vhodný den pro cesty, svatbu, pohřeb, návštěvu atd. Vietnamské svátky jsou rozmístěny téměř do každého měsíce, jsou příležitostí pro odpočinek a pro uctění mocných božstev a předků.³⁹

³⁷ IČO, J., *Náboženství ve Vietnamu*, s. 7 – 32.

³⁸ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 75 – 77.

³⁹ Tamtéž, s. 56 – 58.

5.1.9.2. Vietnamský lunární Nový rok

Vietnamský lunární Nový rok je bezesporu největší svátek ve Vietnamu, který se zlehčením můžeme přirovnat k rodinnému setkávání o českých Vánocích, k oslavám Silvestra a v neposlední řadě k církevním Velikonocům. S posledně jmenovanými svátky má lunární Nový rok společné oslavy jara, symbolizuje oslavy obnovy vegetačního cyklu – nový začátek. Oslavy jsou spojeny s mnoha tradicemi, obyčejí a zvyky, které se v rodině od pradávna předávají. Na přelomu roku se každému přičte jeden rok, každý má tento den narozeniny – je o rok starší.

Svátek se odvozuje od střídání ročních období, přírody a života člověka v ní. Jelikož ve Vietnamu pracuje hodně lidí v zemědělství a volno jim nastane až v měsících lednu a únoru, mají nárok na odpočinek právě v tomto období.

Je důležité, aby rodina byla pohromadě, proto se její členové, pracující či studující v cizině, v tyto dny vrací domů. Stát návraty ze zahraničí podporuje (dříve tomu tak nebylo) z důvodů přelévání financí do vlasti.

Přelom roku je také příležitostí k pozvání rodinných předků na hostinu, obdarování je ovocem (nejčastěji: banán, grep, jablko, meloun, pomeranč a další pro nás neznámé druhy ovoce) a dalšími obětními předměty, pronést k nim modlitbu. Oltář k uctívání předků je umístěn na levé straně místnosti, občas také naproti dveřím do místnosti. Vietnamci věří, že duše zemřelých mají stále své potřeby – jedí, spí – z tohoto důvodu jim obětovávají všemožné předměty. Při slavnostních příležitostech (oslava Nového roku, výročí úmrtí předka, svatba, pohřeb atd.) se musí na předky myslet a obětovat jim víc než jindy. Předkové se slavnostně zvou na hostinu 30. 12. dle lunárního kalendáře a celá rodina, mrtví i pozůstalí, slaví Nový rok pospolu. Rodina se u oltáře shromáždí okolo poledne a otec zapálí vonnou tyčinku a pronese modlitbu. Poté se postupně všichni členové rodiny předkům ukloní a každý pronese modlitbu.^{40 41}

5.1.9.3. Další svátky

Když přechází jaro do léta, nadchází svátek Doan Ngo (přesné poledne, letní slunovrat) neboli Svátek 5. dne v 5. měsíci. Jsou to oslavy začátku léta a dlouhých úmorných veder.

⁴⁰ PECHOVÁ, E., *Vietnamský lunární Nový rok*, s. 7 - 31.

⁴¹ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 58 – 60.

Dříve se při tomto svátku Vietnamci snažili předejít různým epidemiím, činnostem zlých duchů a démonů smrti. V současnosti oslavy nemají tradiční podobu.

Naopak další svátek – Svátek 7. dne 7. lunárního měsíce je stále aktuální. Dle buddhistického učení se duše zemřelých přicházejí podívat na zem, aby si užily pozemských radovánek. V každé domácnosti se vaří všemožné pokrmy a obětují se papírové bankovky, které se duším mohou hodit. Svátek má podobný význam jako naše Dušičky. Další významnou funkcí svátku je osvobození tzv. zbloudilých duší předků, kteří zahynuli nepřírozenou smrtí (utonutím nebo sebevraždou). Jinak by tyto duše nenalezly klid v záhrobním světě a škodily by lidem. Je nutné jim darovat jídlo: sladké brambory, kukuřici, maniok, koláčky, ovoce, rýži.

Vietnamský den dětí spadá na podzim 15. dne osmého měsíce dle lunárního kalendáře (dle našeho kalendáře je obvykle v září) oproti našemu 1. červnu. Za starých dob lidé tento den, kdy je měsíc nejkulatější a nejjasnější, věštili příští úrodu a předávali dárky předkům a různým bohům. V současnosti je svátek určen hlavně dětem. Jdou s rodiči do města, převléknou se do karnevalových oblečků a hodují tradiční sladko-slané koláčky. Tradičními dárky bývají také papírové hračky, lampióny a ovoce.⁴²

Mladí Vietnamci a Vietnamky běžně oslavují narozeniny, jmeniny však neslaví. Oslava narozenin se nehonosí dlouhou tradicí. Stále se za nejdůležitější oslavu považuje výročí úmrtí některého z rodičů/prarodičů.

Kromě pohřbu je svatba považována za největší událost rodiny. Dříve se jednalo o rodinný akt, nikoliv o záležitost nevěsty a ženicha. V současnosti je výběr životního partnera až na výjimky věcí každého jednotlivce, ale obvykle platí, že rodiče musí dát mladým lidem souhlas. Stěžejním bodem svatby je obrovská hostina, na kterou obě rodiny pozvou několik set lidí. Hosté přinášejí dary, v dnešní době je častější darovat finanční obnos v obálce.⁴³

Akt pohřbu je také velice důležitou společenskou událostí v každé rodině. Ve Vietnamu je běžné rozmlouvat o smrti se svými dětmi a také se na ni připravovat. Dalo by se říci, že je tam smrt i více „na očích“, jelikož staří lidé většinou dožívají doma v rodině. Není tam praxe jako u nás, kde je velké množství starých lidí umístěno v domovech důchodců a jejich skon obvykle probíhá v nemocnici a ne v rodinném kruhu. Ve Vietnamu

⁴² KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 61 – 62.

⁴³ Tamtéž, s. 63 – 65.

je běžné soužití třeba tří generací pohromadě a lidé se tak dostávají do většího kontaktu se stáří a smrtí. Stává se, že během života lidé strádají peníze na svůj vlastní pohřeb, který je ve Vietnamu velmi nákladný. Pohřeb je velice složitou ceremonií, která obsahuje mnoho tradičních úkonů. Mezi nejdůležitější v současnosti udržované zvyky patří zaznamenání přesné hodiny úmrtí a výběr posmrtného jména. Postup při pohřbu: řádně umyté tělo příbuznými je přikryto látkou nebo rohoží. Když je uloženo do rakve, příbuzní a přátelé darují zemřelému peníze, svíčky, rýži a alkohol. V porovnání s tuzemským pohřbem se toho vietnamského účastní mnohem více lidí. Den a hodina pohřbu jsou stanoveny podle vhodného data v lunárním kalendáři. Pohřební barva je bílá – nejbližší členové rodiny se strojí do bílých šatů. Zajímavostí je, že o skonu se příbuzní a známí neinformují. Každý má povinnost, aby se o úmrtí doslechl přes známé a přišel se rozloučit do domu zemřelého. Vietnamci věří, že duše mrtvého se odpoutá od těla a přesune se do jiného světa, kde získá klid, pokud je na zemi správně uctívána.⁴⁴

5.1.10. Vietnamská kuchyně

Území Vietnamu je velmi bohaté a rozmanité na druhy rostlinné i živočišné. Dle některých zdrojů se rýže začala pěstovat právě zde. Dodnes tato komodita markantně ovlivňuje vietnamskou ekonomiku, kulturu i povědomí o Vietnamu ve světě. Lidé ve Vietnamu jedí kdykoliv mají možnost, jídlo chápou jako potěšení.

Tradiční vietnamská rodina u jídla nesedí u stolu, ale sedí na zemi na rohoži. K jídlu se užívají jídelní hůlky. K dobrým mravům při stolování patří, že místo vyslovení dobré chuti nejmladší člen rodiny pronese cosi jako „prosím, poslužte si“, čímž vyzve ostatní k jídlu. Sám by měl začít hodovat jako poslední. Uprostřed jídelního prostoru se umístí nádoby plné různých jídel opatřené naběračkou. Jedna osoba (buď nejmladší člen nebo žena) servíruje všem postupně rýži a jestliže si přejí, přidá jim. Následně se již každý obsluhuje sám ostatními druhy jídel. Kdo se najedl do sytosti, měl by dle slušnosti zanechat v misce trochu jídla na znamení toho, že hostitelka už mu nemá dál nic nabízet. Po jídle se obvykle popíjí zelený čaj či voda. Ve Vietnamu je zvykem jíst třikrát za den. V době oběda se pracující vrací domů, aby pojedli společně se svou rodinou. Při různých oslavách se připravené jídlo jako první umísťuje na oltář předků, aby se i předkové potěšili z blahobytu rodiny. Po tomto obřadu se teprve může začít hodovat. U jídla se vždy schází

⁴⁴ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 65 – 66.

celá rodina a diskutuje o problémech i radostech, jídlo se chápe jako společenská událost. Lidé vyznávající buddhismus se každý patnáctý den v měsíci dle lunárního kalendáře zdrží masitých pokrmů. Místo nich se stravují pomocí sóji, hub, bambusových výhonků nebo jedí tofu a zeleninu.^{45 46}

Pohostinnost platí za základní znak slušného chování. Každý je připraven kdykoliv kohokoliv pohostit. Mlaskání a řihání se nepovažuje za projev neslušnosti, ale naopak za projev pocitu spokojenosti a vyjádření pochvaly hostiteli.⁴⁷

Vietnamci nemohou konzumovat mléčné výrobky jako sýry a mléko, tyto potraviny jim nevoní a leckdy z nich mají nemalé zažívací potíže. Obvykle si i na tuto stravu zvyknou, ale určitě to není otázka týdnů, ale spíše měsíců.⁴⁸

5.2. Vietnamská komunita v ČR

Cílová skupina:

- 1) děti do 15 let
- 2) mladá generace do 30 let
- 3) střední generace do 50 let

Z každé skupiny jsem se dotazovala tří respondentů. Pro přehlednost je v textu budu označovat jako Ž10, Ž11, M12, Ž20, Ž22, M26, Ž34, M37, M45, kdy počáteční písmeno vždy označuje, zda se jedná o ženu či muže a číslice udává věk respondenta. Rozhovory nebyly nahrávány z důvodu obavy o získání důvěry respondenta. Poznámky získané v průběhu rozhovoru byly následně přepsány do počítače. Všichni respondenti žijí v Praze.

Děti

Z této věkové skupiny jsem pokládala otázky dvěma dívkám a jednomu chlapci. Všichni tři navštěvují ZŠ Smolkova v Praze 4, v blízkosti tržnice SAPA. Dotazovaná Ž10 má české občanství, ostatní mají vietnamské občanství a druh pobytu trvalý. Každý z nich se v České republice narodil. Při pokládání otázek se nejlépe spolupracovalo s chlapcem, který byl velice komunikativní, mluvil bez pobízení. Dívky byly více stydlivé, a v porovnání

⁴⁵ KOCOUREK, J., *Vietnamská kuchyně*, s. 7 – 28.

⁴⁶ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách.*, s. 124.

⁴⁷ ŠIŠKOVÁ, T., *Menšiny a migranti v České republice*, s. 102.

⁴⁸ ŠIŠKOVÁ, T., *Výchova k toleranci a proti rasismu*, s. 89.

s chlapcem sdělily méně informací. Rozhovory probíhaly přímo v ZŠ Smolkova po vyučování.

Mladá generace

Stejně jako první skupina i tato se skládá ze dvou zástupců ženského pohlaví a jednoho mužského. Všichni tři dotazovaní mají vietnamské občanství. Ž20 žije v České republice 8 let (prvních 5 let žila v Chebu, následně se přestěhovala s rodinou do Prahy), druh pobytu je trvalý. Studuje soukromou anglickou vysokou školu. Ž22 má také trvalý druh pobytu. V Čechách žije již 16 let. Vystudovala střední odbornou školu s maturitou. V současnosti pracuje ve zdravotní pojišťovně na klientském centru (využívá tam i svou vietnamštinu). M26 obdržel dlouhodobý pobyt, žije zde 6 let. Ve Vietnamu dostal stipendium od Ministerstva školství a studuje v ČR VŠ (Bankovní institut – kombinovaně), předtím absolvoval bakalářské studium na ČVUT – Fakulta strojní. Se všemi dotazovanými rozhovory proběhly u nich v práci či na brigádě, kdy odpovídali ve své pracovní době.

Střední generace

Opět celá tato skupina vlastní vietnamské občanství a všichni tři mají trvalý pobyt. Ž34 přijela do ČR před 10 lety. Ve Vietnamu vystudovala VŠ v oboru účetnictví. Nyní pracuje v kanceláři v Sapě, kde zajišťují např. zdravotní pojištění, podklady pro víza, prodloužení pobytu pro své krajany atd.. Tato žena neuměla český jazyk na takové úrovni, aby mi mohla sama odpovídat, proto jsem využila její kolegyni jako tlumočnici. M37 přicestoval do ČR v roce 1994. Absolvoval střední vojenskou školu v Praze a následně vystudoval na UK Právnickou fakultu. Pracuje v prodejně letenek v areálu tržnice SAPA a dále poskytuje svým krajanům poradenské služby. Další respondent M45 žije v ČR od roku 1986, čili 25 let. Absolvoval střední odbornou školu v Praze 10. V současnosti podniká ve zprostředkovatelských službách pro Vietnamce – jeho firma zařizuje: různé doklady, zdravotní pojištění, povinné ručení vozidel, nachází se v areálu tržnice Sapy. Dříve podnikal v oboru prodeje zboží. Každý z této skupiny má 1 – 2 děti a je ženatý či vdaná. V případě Ž34 a M37 rozhovor proběhl v jejich zaměstnání, odpovídali v době, kdy u nich zrovna nebyl žádný klient. M45 poskytl rozhovor u sebe doma, po pracovní době.

Témata

Rozhovor měl vždy několik záchytných bodů: původ, jazyk, stát, vzdělání/práce, kultura, společnost (majorita), rodina a život v ČR.

5.2.1. Stát

„Na základě vymezení pojmu národnostní menšina dle zákona 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, nejsou Vietnamci žijící v ČR vymezení jako národnostní menšina, ale jako cizinci.“⁴⁹ Z toho důvodu pro ně platí některá omezení zejména v oblasti kulturní, školské a v oblasti přístupu k informacím v rodném jazyce. Integrovaná politika státu se na tuto komunitu nezaměřuje prioritně a neinvestuje na ni ve svých programech tolik finančních prostředků jako na národnostní menšiny. Vymezení Vietnamců v ČR jako cizinců tedy ve svém důsledku může mít vliv na každého jedince této skupiny zejména z hlediska jeho kulturní identity a zároveň jeho samostatnosti, například při komunikaci na úradech.⁵⁰ V současné době se spekuluje, zda sčítání lidu v březnu 2011 nezmění status této menšiny.

V České republice existuje několik organizací, které stmelují vietnamské občany žijící v naší zemi a snaží se o vylepšení vztahů mezi oběma národy (Svaz Vietnamců v ČR, Svaz vietnamských podnikatelů, Česko-vietnamská společnost, Svaz vietnamských žen, Svaz vietnamské mládeže a studentů v ČR).

Stát z pohledu respondentů

Všichni respondenti mají českého praktického doktora a s lékařskou péčí jsou spokojeni. M26 to komentoval: *„Je to zde mnohem lepší než ve Vietnamu, tam se musí doktor podplatit a pak teprve někoho ošetří. Čeští doktoři dělají kvalitní práci, hovoří se mnou o problémech.“*

Na otázku, zda se stát zajímá o vietnamskou menšinu, odpověděl M12 takto: *„Ano, dalo by se říct, policie ČR (AJAX – projekt pro děti) v Sapě ukazovala, co a jak – pro děti. Dále magazín o Vietnamcích v češtině – pro Vietnamce, který neumí moc vietnamsky. Je to o vietnamské komunitě v ČR a o slavných Vietnamcích – Viet magazine.“*

⁴⁹ PECHOVÁ, Eva. Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování [online]. 1. vydání. Praha: La Strada Česká republika, o. p. s., 2007. 64 s. [cit. 2011-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.strada.cz/attachments/a/a84cd603323727bbb069c431a80540d.pdf>>.

⁵⁰ Tamtéž.

M26 si myslí, že stát by se měl o menšiny starat více. Ž22 i M26 si stěžovali na chování cizinecké policie, prý nemají city, pomohou, jen když někdo umí mluvit česky, jinak ne.

M37 i M45 si myslí, že se stát o vietnamskou minoritu zajímá. Pomáhá prý finančně a také se snaží vymýšlet lepší zákony. Ani jeden z trojice není spokojen s jednáním cizinecké policie. Nejednájí prý s lidmi slušně, když někdo neumí česky, jsou velice nepříjemní. Na začátku roku 2011 se však situace podle nich zlepšila. Je zaveden nový a lepší systém. Všichni respondenti se v ČR cítí bezpečně.

5.2.2. Původ/život komunity

Na území Vietnamu se nachází kolem 60 národností. Nejrozšířenější jsou Vietové, ti do České republiky přijíždějí nejčastěji.⁵¹ Současní imigranti pocházejí hlavně ze severní části země (větší města i venkov), cestují do České republiky zejména za účelem získat dobrý výdělek a následně se vrátit do Vietnamu. Jejich existence je podmíněná prací od rána do večera (včetně víkendů) a určitým životním provizoriem. Toto provizorium se odráží v jejich demotivaci učit se český jazyk, reálie ČR a vytvářet si zde dlouhodobé a pevné sociální vazby.

V České republice se nachází nejvíce vietnamských občanů ve věku kolem 33 - 44 let. Vzhledem k tomu se zároveň zvyšuje počet jejich dětí, které se v ČR již narodily, nebo zde od malička vyrůstají. Tato mladá generace nemá velký problém se integrovat do české společnosti. Může to být zapříčiněno výchovou českých pečovatelek a velkým počtem vietnamských žáků v českých školách.

Většina současných Vietnamců žijících v České republice již nemá návaznost na vietnamskou imigraci do Československa před rokem 1989. Ve Vietnamu však stále platí, že se do České republiky migruje kvůli vylepšení životní situace.⁵²

Největší počet zástupců vietnamské komunity v České republice žije v Praze, dále v Chebu, Ostravě, Brně a také v některých příhraničních městech a vesnicích (Železná Ruda, Aš, Potůčky). Vietnamská společnost se neprojevuje zcela jako městská komunita, jelikož

⁵¹ BROUČEK, Stanislav. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR [online]. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. 121 s. [cit. 2010-11-10]. Dostupné z WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/107/vietnamska_etnika.pdf>.

⁵² MARTÍNKOVÁ, Šárka, et al. Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy migračních skupin v České republice [online]. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. 264 s. [cit. 2010-12-20]. Sociabilita vietnamského etnika v Praze, 167 – 210 s. Dostupné z WWW: <<http://www.eu.cas.cz/admin/obrazek.php?id=100&k=30>>. ISBN 978-80-87112-12-0.

své podnikání realizuje i na venkově, převážně u hranic. Tento jev se vyskytuje z důvodu blízkosti bohatších evropských států, resp. z nich pocházejících pravděpodobných zákazníků. Ve městech však žije nezanedbatelné procento vietnamských imigrantů.⁵³

5.2.3. Motivace odchodu z Vietnamu

Hlavní příčina vysoké migrace z Vietnamu spočívá ve vysoké nezaměstnanosti a bídě na vietnamském venkově. Možnost vycestovat za prací je zpravidla jedinou cestou jak zabezpečit rodinu.

Výrazný podíl na pracovní migraci do České republiky a vůbec do zahraničí mají Vietnamci, kteří přijíždějí navštívit svou rodinu na vietnamský venkov. Tito Vietnamci přivázejí mnoho cenných darů a ukazují fotografie ze zahraničí. Také podle utracených peněz místní Vietnamci usuzují, že v cizině je ekonomický ráj. Podle vyprávění a fotografií nemají místní Vietnamci šanci poznat, jak je život v zahraničí náročný a jak těžce musí jejich příbuzní pracovat, aby si obstarali živobytí. Ve vietnamské povaze je běžné, že při návštěvě Vietnamu nepřiznají, jak je život v cizině nákladný a jak moc se musí snažit, aby se uživili. Ve Vietnamu není snadné přiznat neúspěch.

Zpravidla do České republiky nejdříve odejde muž z Vietnamu za prací a následně za ním přijede manželka a děti (tzv. sloučení rodiny). Mnozí nově příchozí Vietnamci mají v ČR příbuzné, což pro ně znamená v případě nouze, možnost využít jejich pomoc a ochranu.

Dále do Čech přijíždějí studenti, pro něž se stává atraktivní studovat obory, které nejsou ve Vietnamu k dispozici a oceňují zkušenost studia mimo domov. Česká republika nabízí vietnamským studentům stipendia (4 – 6 vládních stipendií magisterského nebo doktorandského programu). Velké procento studentů hradí výdaje za studium z vlastních financí.⁵⁴

„Dnešní příliv Vietnamců do České republiky je ovlivněn zejména existujícím zázemím komunity, která zde již vytvořila potřebné mechanismy pro nové příchozí a nabízí

⁵³ MARTÍNKOVÁ, Šárka, et al. Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy imigračních skupin v České republice [online]. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. 264 s. [cit. 2010-12-20]. Sociabilita vietnamského etnika v Praze, 167 – 210 s. Dostupné z WWW: <<http://www.eu.cas.cz/admin/obrazek.php?id=100&k=30>>. ISBN 978-80-87112-12-0.

⁵⁴ PECHOVÁ, Eva. Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování [online]. 1. vydání. Praha: La Strada Česká republika, o. p. s., 2007. 64 s. [cit. 2011-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.strada.cz/attachments/a/a84cd603323727bbb069c431a80540d.pdf>>.

osvědčené modely existence. Dále je to také špatná vymahatelnost práva, jež v očích některých Vietnamců usnadňuje život v České republice.“⁵⁵

5.2.4. Trajektorie/zařizování

*„V procesu zajišťování práce a legality pobytu nabývá na významu zprostředkovatelský servis „dich vu“. Jedná se o fyzické či právnické osoby pocházející z vietnamské komunity, které mohou doporučit pracovníka/pracovnici nebo vyřídit doklady, ale nemusejí zaměstnání přímo sami poskytovat. Obejdou se tedy bez potřebných povolení ke zprostředkování zaměstnání.“*⁵⁶

„Dich vu“ poskytuje tyto služby za nemalé finanční částky. Jednotlivci, kteří na nepříznivé situaci svých krajanů profitují, tvoří ve vietnamské komunitě zvláštní skupinu. Vědí, že migranti ve své vlasti velice zadlužili svou rodinu, a že pokud neumí český jazyk, nemají šanci si sami zařídit doklady.⁵⁷

Služby i podoba vietnamského zprostředkovatelského systému mohou být různé. „Dich vu“ zařizuje potvrzení o ubytování i opatření bydlení, domluvení práce, zajištění změny účelu pobytu, prodloužení pobytu či víza, vypracování daňového přiznání, právní poradenství a konzultace, doprovod do českých institucí a další služby.⁵⁸

Vietnamští migranti a migrantky získávají většinou peníze na poplatky za zprostředkování práce v ČR formou půjčky od vietnamských bank, jimž zastavili své pozemky, resp. domy, na základě zástavního listu „so do“. Obrovsky se při tom zadluží. Než splatí dluh, nemohou se vrátit do Vietnamu, znamenalo by to, že neuspěli. V současnosti do České republiky migrují za prací zejména lidé z vietnamského venkova, kteří nemají představu o realitě pracovního trhu v ČR a o svých právech a povinnostech na území ČR.⁵⁹

⁵⁵ PECHOVÁ, Eva. Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování [online]. 1. vydání. Praha: La Strada Česká republika, o. p. s., 2007. 64 s. [cit. 2011-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.strada.cz/attachments/a/a84cd603323727bbb069c431a80540d.pdf>>.

⁵⁶ KREBS, Michal. Stop pracovnímu vykořisťování - pohled zblízka: analýza procesu agenturního zaměstnávání Vietnamců a Vietnamek v ČR [online]. 1. vydání. Praha: La Strada ČR, 2009. 64 s. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.strada.cz/attachments/c/caff8730f68b372ba4540292fe8e6bc5.pdf>>.

⁵⁷ Tamtéž, s. 13.

⁵⁸ Tamtéž, s. 30 – 31.

⁵⁹ KREBS, Michal. Stop pracovnímu vykořisťování - pohled zblízka: analýza procesu agenturního zaměstnávání Vietnamců a Vietnamek v ČR [online]. 1. vydání. Praha: La Strada ČR, 2009. 64 s. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.strada.cz/attachments/c/caff8730f68b372ba4540292fe8e6bc5.pdf>>.

V dnešní době přijíždějí do České republiky Vietnamci téměř výhradně leteckou cestou se zařízenými vízy.⁶⁰

Původ/motivace k příjezdu do ČR

Téměř všichni respondenti pocházejí ze severního Vietnamu z hlavního města Hanoie nebo z jeho okolí, jen Ž34 žila v Ho Či Minově městě (dříve Saigon, největší město ve Vietnamu).

Rodiče Ž10 i Ž11 přijeli do ČR kvůli zlepšení své ekonomické situace. Otec M12 dostal od vietnamské vlády stipendium a přijel sem v roce 1984 studovat, poté pracoval jako překladatel a učil Vietnamce česky. Jeho matka také dostala studijní stipendium. Učila se češtinu ve stejné skupině, kde vyučoval otec M12. Tam se seznámili a vzali se.

Ž20 přijela do České republiky kvůli sloučení rodiny, její rodiče sem přicestovali před ní za prací. Ž22 se v ČR objevila v roce 1996, kdy jí bylo 8 let. Nejprve sem s rodiči a sestrou přijela na návštěvu k příbuzným, po 2 měsících, si tu však zařídili vízum, protože se jim tady líbilo více než ve Vietnamu. První myšlenka však nebyla, že tu zůstanou dlouho. M26 v roce 2004 dostal pětileté studijní vízum od Ministerstva školství a souhlas od České ambasády ve Vietnamu.

Ž34 pobývá v ČR z důvodu sloučení rodiny. Její manžel tu byl dříve než ona a po jejím příjezdu se zde vzali. M37 do ČR přicestoval na základě bilaterálních dohod mezi Vietnamem a Českou republikou. V té době byl poručíkem vietnamské armády. Také zde studoval střední školu. M45 původně dorazil do ČR kvůli studiu – na základě mezistátních smluv mezi VSR a ČR. Tři roky zde studoval a další tři roky pracoval v praxi jako dělník.

Návštěva Vietnamu/návrat do Vietnamu z pohledu respondentů

Ze skupiny dětí bylo každé alespoň 2 x ve Vietnamu. Ž10 a Ž11 shodně uvedly, že se jim tam nelíbilo, protože tam bylo hrozně horko, někdy naopak dlouhotrvající deště a špína. M12 tam jezdí pravidelně v létě, jednou Vietnam navštívil i na Nový rok s celou rodinou i dalšími příbuznými z Čech. Žádné z děvčat nechce žít v budoucnu ve Vietnamu, chlapec si myslí, že na tom bude podobně jako jeho otec, který ve Vietnamu provozuje továrnu na

⁶⁰ PECHOVÁ, Eva. Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování [online]. 1. vydání. Praha: La Strada Česká republika, o. p. s., 2007. 64 s. [cit. 2011-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.strada.cz/attachments/a/a84cd603323727bbb069c431a80540d.pdf>>.

džiny a pořád své místo pobytu mění. Všichni tři dětští respondenti se v ČR cítí doma. M12: „*To nevím, půl rodiny mám tam a půl tady, narodil jsem se tu, tak asi jo.*“

U mladých lidí se objevila jedna výjimka, kdy Ž20 uvedla, že Vietnam nenavštěvuje vůbec, ale chce se tam určitě vrátit natrvalo. Ž22 a M26 jezdí do Vietnamu pravidelně každý rok či každé dva roky na dva měsíce, většinou v létě. Ž22 by se do Vietnamu vrátila, jen kdyby měla jistotu, že tam sežene dobrou práci a M26 zase jen kdyby s ním odjela i jeho (vietnamská) přítelkyně. Všichni tři považují ČR za svůj domov. M26: „*Když se vracím z Vietnamu sem, tak se vracím domů.*“

Ž34 se do Vietnamu vypravuje jednou za dva roky. M37 tam cestuje každý rok, někdy v létě a někdy na Nový rok. M45 navštěvuje rodnou zem dokonce 1 – 2 x za rok. Ž34 i M45 projevíli touhu se jednou vrátit do Vietnamu, ale shodně uvedli, že děti jsou pro ně na prvním místě, čili kde budou děti, tam budou i oni. Ž34 prohlásila, že Česko je pro ni druhý domov. M37 také řekl, že ČR je druhý domov a prý kdyby byla válka, bude bránit ČR. M45 jasně sdělil, že pro něj je na prvním místě Vietnam. M37 se vyjádřil tak, že chce zůstat tady, do Vietnamu jezdí jen na návštěvu, tady má hodně kamarádů ze školy.

5.2.5. Jazyk

V současnosti spolu vietnamské děti v Čechách mluví česky, rychle se skamarádí a dobře vychází se svými českými spolužáky. Často si chodí do české knihovny pro knížky. Některým dětem dělá potíže mluvit a hlavně psát vietnamsky.⁶¹

Vietnamci mají obrovský smysl pro humor, který se nám v leccm podobá. Jejich jazyk je studnicí slovních hříček, které se šíří již dlouho a nové stále vznikají.⁶²

Vietnamští migranti mají možnost výuky českého jazyka v občanském sdružení Klubu Hanoi. Lekce probíhají v ZŠ Meteorologická v Praze 4 (v blízkosti tržnice SAPA). Kurz pro začátečníky trvá 6 měsíců a obsahuje 150 hodin výuky. Kromě češtiny se zde zájemci seznámí i s českými zvyky, se systémem sociálního a zdravotního pojištění a v neposlední řadě se základy práva (např. pracovní smlouva).⁶³ Dále vietnamské děti hlavně ty, které se v ČR narodily, mohou ve volném čase studovat vietnamštinu v areálu tržnice SAPA.

⁶¹ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 126.

⁶² Tamtéž, s. 83.

⁶³ PECHOVÁ, Eva. Další kurzy českého jazyka pro Vietnamce a Vietnamky v Praze [online]. *Klubhanoi.cz*, 01.06.2010. [cit. 2010-12-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2010060101>>.

5.2.5.1. Kulturní rozdíly

Sémantická gesta v různých kulturách a zemích mohou být chápána jinak. Když porovnáme vietnamskou a českou kulturu, nalezneme mnoho rozdílů. Například úsměv může mít hned několik významů. Když se někdo usmívá v české společnosti, většina lidí tomu rozumí jako projev radosti nebo posměchu. Naopak ve východní Asii může být smích znakem nejistoty nebo nepochopení, pocitu nepříjemné situace, smutku, rozhořčení. Vietnamec například sděluje smutnou novinu s úsměvem – nechce, aby se věci trápil ještě někdo jiný kromě něj. Vietnamci se často usmívají, i když jsou nervózní nebo když něčemu nerozumí.

Další rozdílností v obou kulturách je chápání vzhledu. Po příjezdu Vietnamce do Evropy pro něj může být obtížné rozeznat od sebe jednotlivé lidi. Stejně jako pro Evropana, který se vydá na Dálný východ. Lidé mohou dle vzhledu také usuzovat různé sociální typologie. Například obézního člověka považuje Vietnamec za dobře zabezpečeného, bohatého jedince. Vietnamci si na Evropanech všímají bílé pleti a ochlupení.

Zatímco, v Evropě je přímý pohled od očí při rozhovoru známkou slušnosti, v Asii je tomu přesně naopak. Když se Vietnamec při běžné komunikaci dívá do země, neznámá to, že by dotyčného neposlouchal, ale je to gesto slušnosti a skromnosti. Vietnamec zase může považovat dlouhý pohled do očí za velice nepříjemný, mohl by si myslet, že dotyčný je velmi sebevědomý a brát to jako urážku.

Ve Vietnamu je běžné podání pravé ruky doprovázeno stiskem levé ruky. V jeden moment tak svíráme ruku druhé osoby v obou svých dlaních, nebo si podáme obě ruce naráz. Tento způsob znamená projev úcty k druhému člověku. Podobně také při podávání předmětu někomu koho si vážíme, použijeme obě ruce. Užití jen jedné ruky je nevhodné.

Když Vietnamci chtějí někoho přivolat gestem, jejich dlaň míří směrem k zemi, prsty se pohybují k sobě. Dlaň směřující nahoru je projev povýšenosti.

Ruce zkřížené na prsou či ruce v bok pro Vietnamce znamenají přemýšlení nad nějakou věcí nebo dokonce rozčilení.

Pohlazení po vlasech je vhodné jen u dětí, jinak je to známka povýšení nad tím, koho hladíme.

Noha přes nohu se špičkou namířenou na druhého má zpravidla význam povýšenosti.

Smrkání do kapesníku se považuje ve Vietnamu za nezdvořilost, proto Vietnamci často popotahují.

Dalším rozdílem oproti české společnosti je to, že ve Vietnamu se mluví u jídla vždy a dlouze. Ani mlaskání není považováno za porušení etikety. U jídla se schází celá rodina a řeší rodinné i pracovní záležitosti.

Ve vietnamské kultuře je obvyklé chovat se pozitivně. Není slušné dávat najevo negativní emoce, projevovat nesouhlas někomu přímo do očí. Vysvětluje se to jako pohrdání. Často se proto používají opisy jako například: „Ještě uvidíme, musíme se nad tím zamyslet“ apod.

Ztráta tváře znamená potrestání za nevhodné chování a překročení společenských pravidel. Pokud se to někomu stane, ostatní dotyčného přehlížejí a odmítají s ním hovořit. Ztratit tvář je možné i z toho důvodu, že druhého na veřejnosti zostudíme, tak že na něj budeme křičet nebo se k němu zachováme jinak neslušně.

Kdo si nechává narůst dlouhý nehet, chce dát pravděpodobně najevo, že nemusí fyzicky pracovat. V současnosti můžeme tento zvyk vidět zejména u obchodníků.

Ve Vietnamu se nejprve zdraví muž až poté žena. Tím se řídí i oslovování skupiny lidí, například při proslovu: “Vážení pánové, vážené dámy!”^{64 65 66 67}

5.2.5.2. Média ve vietnamštině

To, že zde existují vietnamské časopisy, jen potvrzuje, že vietnamští imigranti se pořád více sdružují a snaží se vytvořit si iluzi vlastního světa. Noviny a časopisy ve vietnamštině mají funkci vlasteneckou, ale také vypovídají o tom, že si místní Vietnamci všimají toho, že jsou jiní než jejich vzdálení krajané. Z toho důvodu se z tiskovin dozvíme informace o aktuálním dění ve Vietnamu a zároveň o událostech v České republice (hlavně o událostech ve vietnamské komunitě v ČR). Také se zde objevují právnická a jazyková poučení, která jsou užitečná při pobytu v ČR.

„Existence několika komerčních tištěných médií je v tomto případě i trochu stvrzením „autonomie“ diaspory.“⁶⁸

⁶⁴ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 152 – 156.

⁶⁵ ŠIŠKOVÁ, T., *Menšiny a migranti v České republice*, s. 102.

⁶⁶ ŠIŠKOVÁ, T., *Výchova k toleranci a proti rasismu*, s. 87.

⁶⁷ Cizinci v ČR [online]. 1. vydání. Praha: Člověk v tísni, 2002. 125 s. [cit. 2010-11-18]. Vietnamci. Dostupné z WWW: <<http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b05cizinci.pdf>>.

Od roku 2003 v ČR vychází týdeník Tuan tin moi (Novinky týdne). Dnešní verze magazínu obsahuje 64 stránek. Jeho hlavní obsah se zabývá aktuálním děním ve Vietnamu i v České republice, světovými událostmi, životy místních Vietnamců. Ve druhé části čísla se nachází informace o sportu, zdravé výživě, rady v oblastech dospívání, rodiny atd. Ke konci vydání týdeníku se objevuje dokonce i poezie, povídky, výuka české mluvnice na pokračování, inzeráty a horoskopy. Pravidelný náklad se pohybuje kolem několika tisíc kusů. Je pokládán za nejrozšířenější a nejčtenější vietnamský časopis v ČR. Šíří se do všech míst České republiky, kde se vyskytuje vietnamská diaspora. Své čtenáře také nachází v sousedních zemích ČR jako je Slovensko, Německo, Rakousko, je to z důvodu chybějícího obdobného časopisu v těchto zemích. Tento časopis nyní spadá pod vydavatelství Viet Media, které má sídlo ve vietnamské tržnici Sapa.

Magazín Van Xuan (Deset tisíc jar) vznikl na počátku února 2005. V současné době se jedná o druhý nejčtenější vietnamský časopis v České republice. Jeho obálka je barevná, zbytek je černobílý. Vydavatelem a šéfredaktorem se stal Vietnamec, který vystudoval čs. Vysokou školu chemicko-technologickou, tudíž umí mluvit česky a zná českou společnost, což je výhodou pro vydávání časopisu v ČR. S redakcí spolupracuje známý český vietnamista Ivo Vasiljev. To nepochybně vede k prestiži časopisu. Tento autor v něm například uveřejňoval zajímavosti o českých městech ve vietnamštině. Magazín má působit jako konkurence týdeníku Tuan tin moi. Nalezneme v něm podobné oblasti jako v předchozím časopise, ale jsou zde i nová témata. Jedná se například o právní rady určené pro „české“ Vietnamce, testy k procvičení látky českých škol pro studenty, články o historii Vietnamu. V každém čísle se také objevuje jeden delší článek v češtině o vietnamské kultuře. Časopis obsahuje asi 54 stran a náklad obvykle činí kolem 3000 – 3500 kusů.

Oba časopisy stojí kolem 30 Kč. Vietnamci si je kupují v hojném počtu. Kromě časopisů vydávaných v České republice se k nám dováží i celá řada tiskovin z Vietnamu.

Pro Vietnamce, kteří neovládají češtinu na takové úrovni, aby mohli sledovat české televizní zprávy či číst české tiskoviny má vietnamský tisk v České republice základní přínos. Často to je jejich jediný zdroj informací o českém aktuálním dění, který mohou získat. Vietnamská periodika jsou v zásadě určena vietnamsky hovořícím čtenářům. Mezi

⁶⁸ TUNGOVÁ, Lenka. Vietnamský tisk v ČR. [online]. Média a menšiny, 17. 2. 2009. [cit. 2011-01-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2148497>>.

ně se řadí převážně vietnamští prodavači, kteří si čtou tyto výtisky obvykle v zaměstnání nebo po příchodu domů z práce. V zásadě by proto měly být zprávy hlavně krátké, výstižné a jazykově strohé, za účelem rychlého porozumění. Vietnamské časopisy sehrávají v životě českých Vietnamců důležitou roli, která je pozitivní i pro majoritní společnost tím, že časopisy Vietnamcům objasňují české realie a poměry v naší společnosti.^{69 70}

V České republice existuje televizní stanice zaměřená na vietnamskou menšinu s názvem Ethnic TV, vlastnit ji je možné pouze přes satelit. Stejně tak jako vietnamskou TV VTV4. Stanice Ethnic TV vysílá ve vietnamštině, ale pořady jsou doplněny o české titulky, televize se snaží nenásilnou formou překonat jazykové bariéry mezi Čechy a Vietnamci.

Jazyk z pohledu respondentů

Ž10 umí mluvit vietnamsky, učila se doma s matkou vietnamsky číst, ale psát nikoliv. Mluvit česky jí naučila česká chůva, povídaly si spolu asi od 2 let. Dále uvedla, že s bratrem doma mluví česky, ale s rodiči vietnamsky, její matka však umí česky. S vietnamskými přáteli mluví česky. O vysílání vietnamské TV se nezajímá, její rodiče však ano. Ž11 se naučila mluvit vietnamsky, psát se učila také, ale potom už jí to nebavilo, tak toho nechala a psaní neovládá. Česky se naučila v mateřské škole. Na vietnamskou TV se nedívá často z důvodu, že vysílání moc nerozumí. M12 chodí na doučování vietnamštiny v Sapě (areál tržnice) každou neděli. M12 uvedl: „*Čeština je lehčí, ve vietnamštině má každá značka svůj tón, když jsem byl menší, tak jsem uměl vietnamsky, ale od školky už moc ne.*“ Jeho rodiče se česky domluví, ale on s nimi mluví vietnamsky. Česky se naučil v mateřské škole a také doma, kdy mluvil česky se svou starší sestrou. S vietnamskými přáteli mluví spíše česky. M12 sdělil, že radši čte knihy v češtině ani vietnamskou TV nesleduje, rodiče však ano.

Každý ze skupiny mladých umí mluvit i psát vietnamsky. Učení češtiny uvádějí jako velice obtížné, jako nejtěžší určili shodně gramatiku. Dále se shodují v tom, že

⁶⁹ K., P. Vietnamský tisk v ČR na vzestupu. [online]. Klubhanoi.cz , 31.10.2005. [cit. 2011-02-16]. Dostupný z WWW: <<http://klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2005103101>>.

⁷⁰ TUNGOVÁ, Lenka. Vietnamský tisk v ČR. [online]. Média a menšiny, 17. 2. 2009. [cit. 2011-01-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2148497>>.

v rodině, i s přáteli mluví pouze vietnamsky. Jen s českými přáteli užívají češtinu. Sledují jak vietnamskou TV tak českou, čtou české i vietnamské časopisy a noviny.

Všichni se střední generace samozřejmě umí psát i mluvit vietnamsky. Ž34 se češtinu učí v areálu tržnice Sapa v klubu Hanoi. Výuka probíhá 2 x týdně, vždy večer 90 minut, zatím studuje jeden rok, chce pokračovat, co nejdéle to půjde. Její učitelka je Češka, ale umí vietnamsky. Učí se prý kvůli tomu, aby rozuměla, co jí Češi říkají a také kvůli dětem. M37 a M45 se česky naučili v průběhu studia SŠ, kdy navštěvovali kurzy češtiny. Nejtěžší pro všechny byla gramatika a výslovnost. Všichni doma i s přáteli používají vietnamštinu. Každý sleduje vietnamskou i českou TV, hlavně zprávy. Shodně uvádějí, že na čtení knih nemají čas. Občas čtou české či vietnamské noviny nebo časopisy.

5.2.6. Rodina

Již tím, že vietnamští imigranti opustí své rodiče a rodinné předky, porušují tradice. Je však časté, že se rozhodne celá rodina a vyšle do světa jednoho svého zástupce, kterému pomáhají sehnat peníze a různá povolení na cestu. Nejprve tedy přijíždí jednotlivec, za kterým následně přicestuje partner s potomky, ale až potom co se první imigrant v novém prostředí aklimatizuje a opatří si finanční prostředky pro zabezpečení zbytku rodiny. Je zřejmé, že rodiny se podporují i po odchodu z Vietnamu, a to tak, že imigranti zasílají remittance (peněžní obnos zasílaný pracovníky ze zahraničí do své vlasti) svým příbuzným do Vietnamu. Vietnamské rodiny se v České republice obvykle soustřeďují pospolu, spolupracují při podnikání, své výdělků dávají dohromady, což jim pomáhá při akumulování kapitálu a navzájem si podávají pomocnou ruku.

I když se rodiny snaží žít podle vietnamské tradice i v nové zemi, jejich obvyklý způsob života se pod tlakem jiného prostředí mění. Někdy se vietnamští migranti snaží integrovat do majoritní společnosti, kvůli změnám ve vztazích širšího příbuzenstva. Tito imigranti se zaměřují pouze na členy rodiny, kteří jsou současně s nimi přítomni v ČR a s ostatními příbuznými, kteří žijí daleko od nich, přestávají udržovat kontakt (může se stát, že dotyčného již „nebaví“ zasílat vydělané peníze příbuzným žijícím ve VSR, kteří na ně bez projevení snahy čekají). Velký problém se naskytá, když se potomci vietnamských

imigrantů integrují do české společnosti, ale jejich rodiče stále požadují, aby se dodržovala rodinná pravidla v souladu s vietnamskou tradicí.⁷¹

Rodina je pro Vietnamce stále na prvním místě a to i přes skutečnost, jakou je přítomnost jevu nepřímé formy „bigamie“. Jelikož dost velký počet (nelze s přesností určit) vietnamských imigrantů ženatých či vdaných ve své vlasti zakládá „nové“ rodiny docela rychle potom, co se usadí v České republice.

„Mezi obecně sdílené zkušenosti a prožitky (nejen vzhledem k vietnamské imigraci, lze to vztáhnout obecně na člověka po přesídlení) patří to, že je příchod do cizího prostředí často imigranty chápán jako jakýsi start k nové etapě života nebo alespoň něco jak přestávka v režimu původním, v tomto případě tradiční vietnamské existence, která je právě silně spojena s funkcemi rodiny, a to nejen v reálně prožívaném čase, ale také s ohledem na závazky k předkům a k povinnostem zabezpečit potomstvo.“⁷²

Tím, že imigranti po příjezdu do České republiky zakládají nové rodiny (i když již jednu mají ve Vietnamu), se status rodiny pomalu rozkládá. Na druhé straně i po příjezdu dodržují tradice a staré zvyklosti. Je to zřejmé z úsilí, které vietnamští občané vynakládají na zajištění svých dětí, rodičů a prarodičů a z vyznávání kultu předků. Lze tedy sledovat, že imigranti se v zásadě chovají stejně jako majoritní rodiny, ale zároveň je zde řada specifik.⁷³

V České republice je semknutí rodin snad ještě větší, než by bylo ve Vietnamu. Rodiče sice urputně pracují celý den a děti většinou hlídají české či vietnamské chůvy, večer se však vždycky sejdou u rodinné večeře s tradiční vietnamskou kuchyní.⁷⁴

5.2.6.1. Způsob bydlení

Vietnamští občané žijí hlavně v podnájmech, nejvíce obydíjí panelové domy na sídlištích a je pravidlem, že příbuzní a známí jsou blízcí sousedé. Nyní se situace trochu mění a Vietnamci, kteří jsou vlastníky trvalého pobytu a mají dostatek finančních prostředků, si

⁷¹ MARTÍNKOVÁ, Šárka, et al. Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy imigračních skupin v České republice [online]. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. 264 s. [cit. 2010-12-20]. Sociabilita vietnamského etnika v Praze, 167 – 210 s. Dostupné z WWW: <<http://www.eu.cas.cz/admin/obrazek.php?id=100&k=30>>. ISBN 978-80-87112-12-0.

⁷² BROUČEK, Stanislav. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR [online]. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. 121 s. [cit. 2010-11-10]. Dostupné z WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/107/vietnamska_etnika.pdf>.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 123 – 124.

kupují byty do osobního vlastnictví. Kvalita bydlení (velikost bytu, vybavení) lze hodnotit podle délky pobytu imigranta, čím déle tu žije, tím je jeho obydlí útulnější. Ekonomické postavení imigranta má velkou důležitost. Bohatí a úspěšní vietnamští obchodníci se přepychově uspořádaného obydlí, luxusních automobilů a dalších symbolů prosperity zásadně nezříkají. Na druhé straně stojí Vietnamci, kteří si v ČR teprve budují své postavení, a proto sdílí jeden podnájem s ostatními krajany, kteří jsou na tom podobně jako oni a na platbě nájemného se podílí dohromady. I když vietnamská komunita bydlí mezi českou společností, ve volných chvílích se navštěvuje převážně mezi sebou, a je možné tedy konstatovat, že Vietnamci jsou vůči majoritnímu obyvatelstvu dosti uzavření.⁷⁵

Rodina z pohledu respondentů

Téměř všichni z dotazovaných respondentů v ČR používají české křestní jméno (kromě Ž20, která studuje anglickou školu, tudíž má anglické jméno). Většinou ho dostali na základě podobnosti s vietnamským jménem nebo jim ho vybral někdo z majority (učitel, známý).

Pro děti rodina znamená pocit bezpečí a domov. Vietnam pro ně shodně představují příbuzní, kteří tam zůstali, a které jezdí navštěvovat. Myslí si, že nemají přísnější výchovu než jejich čeští kamarádi. Všimli si, že oni sami od sebe např. vyluxují, umyjí nádobí, ale čeští spolužáci musí dostat příkaz od rodičů a teprve potom to udělají. Případá jim normální, když spolu chodí Čech/Vietnamka či Češka/Vietnamec a myslí si, že by se nechtěli vrátit do Vietnamu, ani kdyby to bylo přání jejich budoucího partnera. Ž10 a Ž11 bydlí v panelovém domě, M12 žije v rodinném domě. Všichni rodiče jsou podnikatelé s potravinami či s textilem a děti jim občas pomáhají v práci.

Rodina je i pro tuto skupinu na prvním místě. Ž22 říká, že se celá rodina musí každý den vidět, večeřet společně, povídat si o událostech dne. „*Pro mne znamená Vietnam domov, místo, kde jsem se narodila, něco svatého, protože jsem Vietnamka,*“ uvedla Ž20. Informátor M26 prohlásil, že Vietnam je jeho rodný domov, a také že má dva domovy a Vietnam je na prvním místě. Mladí vyslovili názor, že vietnamská rodina své děti více střeží, České děti jsou proto samostatnější. Celé generace Vietnamců žijí pospolu. Při

⁷⁵ MARTÍNKOVÁ, Šárka, et al. Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy imigračních skupin v České republice [online]. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. 264 s. [cit. 2010-12-20]. Sociabilita vietnamského etnika v Praze, 167 – 210 s. Dostupné z WWW: <<http://www.eu.cas.cz/admin/obrazek.php?id=100&k=30>>. ISBN 978-80-87112-12-0.

představě páru Čech/Vietnamka či Češka/Vietnamec v tom mladí respondenti vidí výhodu. Pár krásně pozná kulturu druhého a majoritní společnost na menšinu pak bude nazírat v jiném světle. Ani oni si však nemyslí, že by vztah s Čechem, ovlivnil jejich rozhodnutí vrátit se do Vietnamu. Všichni tři bydlí v pronajatém panelovém bytě.

Rodina je pro střední generaci velice důležitá, znamená pro ně všechno. Vietnam staví na první místo, je to stále jejich domov. V soužití Čech/Vietnamka nebo Češka/Vietnamec nevidí problém. M45 měl jako první ženu Češku, nyní se oženil s Vietnamkou a prý je to lepší. Ž34 žije v bytě v osobním vlastnictví, M37 bydlí v rodinném domě a M45 žije v panelovém bytě v podnájmu.

5.2.7. Vzdělání/profese

Ačkoli vietnamští imigranti neprojevují valnou důvěru ke státním a veřejným složkám, instituce školy vidí jinak. Můžeme konstatovat, že školství sehrává hlavní úlohu při spojování jinak izolující se vietnamské společnosti a veřejného života v české společnosti. Vzdělání kladou vietnamští rodiče na první místo. Všichni Vietnamci si v souvislosti s konfuciánskou tradicí dodnes velmi váží učitelů i učenců, vzdělání dětí je stále bráno jako jedna z nejcennějších investic. Proto velké množství rodin zapisuje své potomky na soukromé školy, hned jak získají potřebný finanční kapitál, soukromou školu pokládají za lepší než veřejnou – za více peněz kvalitnější vzdělání. Převážně pro své děti volí školy s rozšířenou výukou jazyků.

Jelikož se vietnamské děti, studující na českých školách, učí dle českých osnov, stává se, že zapomínají vědomosti o své vlastní zemi. Nejedná se zde jen o znalost dějin Vietnamu, ale především o mateřský jazyk. Je běžné, že vietnamské děti často vietnamštinu zapomenou nebo se nikdy nenaučily vietnamsky psát. Je třeba zdůraznit, že některé děti tento jazyk ani dobře neumějí, nemají potřebu ho využívat, a není neobvyklé, že i sourozenci spolu mluví hlavně česky (to se týká zejména vietnamských dětí, které se v Čechách narodily). Jelikož se děti velice rychle integrují do stylu života českých dětí, stává se, že se odchylují od tradičního způsobu života svých rodičů. Pro vietnamské děti na českých školách se často užívá termínu „banánové děti“ to znamená, že jsou zvenku žluté, ale uvnitř bílé.⁷⁶

⁷⁶ MARTÍNKOVÁ, Šárka, et al. Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy imigračních skupin v České republice [online]. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. 264 s. [cit.

V současných vietnamských rodinách nechybí tradiční úcta k vzdělanosti a k učitelům. Tradiční názor na učitele se ve vietnamské společnosti klade nad vlastního otce. Rodiče vychovávají děti k úctě a lásce k učitelům. To vše platí i pro vietnamské rodiny žijící u nás. České učitele by nemělo vyvést z míry, když jim rodiče žáka či žákyně něco darují. Ve Vietnamu se jedná o obvyklé vyjádření úcty k učiteli a poděkování. Stává se také, že rodina pozve učitele na hostinu při některé významné rodinné události např. na svatbu. V České republice se k této tradici ještě přidává touha rodičů i přání dětí, aby děti dosáhly na lepší a důstojnější postavení ve společnosti, než bylo souzeno jejich rodičům. Někdy jsou k tomu až donuceni pocitem ponížení, který vycítí z toho, jak na ně nazírá majoritní společnost. Na výborné studijní výsledky jsou vietnamští rodiče velmi hrdí. K tomu se hodí použít vietnamské přísloví: je-li syn lepší než otec, je rodina šťastná. Týká se určitě i dcery.⁷⁷

5.2.7.1. Etno profese

Živnostenským oprávněním (volné živnosti na nákup a prodej zboží) disponuje většina vietnamských migrantů, podnikají zde bez ohledu na své původní zaměstnání či vzdělání ve Vietnamu. Obvykle se tito živnostníci zabývají prodejem dovezeného textilního, obuvnického a elektrotechnického zboží, v současnosti velmi často otevírají večerky, potraviny, obchodují s ovocem a zeleninou a s tabákem a lihovinami. Služby se nyní objevují jako nový fenomén u vietnamské minority např. nehtová studia, která najdeme ve všech větších městech v České republice, masážní salóny, čistírny a občerstvení.

„Velice často se stává, že si někdo zřídí živnostenský list, ale jeho pracovní náplň i režim v rámci některé z firem spíše odpovídá režimu zaměstnance – prodavače, skladníka atd. V malých městech jsou někdy jedinými provozovateli obchodů s potravinami. V pohraničí jsou nepřehlédnutelným fenoménem jejich tržiště a stánky, kam jezdí nakupovat němečtí a rakouští sousedé.“⁷⁸

2010-12-20]. Sociabilita vietnamského etnika v Praze, 167 – 210 s. Dostupné z WWW: <<http://www.eu.cas.cz/admin/obrazek.php?id=100&k=30>>. ISBN 978-80-87112-12-0.

⁷⁷ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 123.

⁷⁸ PECHOVÁ, Eva. Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování [online]. 1. vydání. Praha: La Strada Česká republika, o. p. s., 2007. 64 s. [cit. 2011-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.strada.cz/attachments/a/a84cd603323727bbbf069c431a80540d.pdf>>.

5.2.7.2. Etno kriminalita

Nejobvyklejší druh vietnamské kriminality na území ČR je ekonomická kriminalita, zejména daňové úniky, padělání značek, pašování, existence s falešnými doklady apod..⁷⁹ V současnosti se jedná i o obchod s drogami.⁸⁰

Ve vietnamské komunitě v ČR se vyskytuje i organizovaný zločin a různé typy gangů. V ČR existují tři stupně a tři typy organizace zločineckých gangů. První z nich je složen ze stálé skupiny osob, jejich činnost řídí šéf gangu, kterým je obvykle jedinec, který u nás na konci 80. let 20. stol. pracoval či studoval nebo se během 1. pol. 90. let 20. stol. nelegálně obohatil pašováním cigaret, textilu, lihu i lidí. Dalším typem je gang složený ze členů rodin, kteří najímají další osoby. Třetím typem jsou tak zvané pouliční gangy, jejich uspořádání je poměrně volné. Jedná se o skupinu 5 – 10 lidí, kteří spolu obvykle žijí, objevují se společně, mezi nimi existují územní či příbuzenské vztahy.⁸¹

Vzdělání/profese z pohledu respondentů

Děti uvedly jako rozdíly ve výuce ve Vietnamu, že se tam vyučuje i v sobotu a existuje tam jiný systém známkování, dále si myslí, že vietnamské školy jsou přísnější, když někdo nedává pozor, tak dostane výprask. Ž10 chodí pravidelně na doučování češtiny a matematiky do Sapy. V budoucnosti by se chtěla stát cukrářkou. Ž11 touží pracovat v módní oblasti. Obě dvě uvedly, že učitelé ani spolužáci neprojevuji zájem dozvědět se něco z jejich kultury. Naopak M12 řekl, že kamarádi ve škole se ho hodně ptají, jaké to je ve Vietnamu, jaké je moře, počasí. Jednou se při hodině přírodopisu zeptala paní učitelka, kdy slaví Nový rok. M12 má budoucnost jasnou, převezme po otci vedení jeho firmy.

Mladí respondenti uvedli jako rozdíly ve výuce ve Vietnamu více učiva najednou, děti tam mají často doučování, dále větší počet žáků ve třídě (až 50), ve Vietnamu se učí více teorie na úkor praxe. V české škole se spolužáci zajímali hlavně o vietnamské jídlo. Ž22 má zkušenost s diskriminací na trhu práce, kdy žádala o práci a firma dala přednost

⁷⁹ BROUČEK, Stanislav., *Český pohled na Vietnamce: (Mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství)*, s. 97.

⁸⁰ BLAFKOVÁ, Martina. Specifika života vietnamské komunity v ČR [online]. *E-polis.cz*, 22. leden 2009. [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/343-specifika-zivota-vietnamske-komunity-v-cr.html>>. ISSN 1801-1438.

⁸¹ NĚMEC, Miroslav. Organizační struktura vietnamských zločineckých gangů působících v České republice a hlavní druhy jimi páchané kriminality. [online]. *Aplikace.mvcr.cz*, 2008. [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/2003/casopisy/pol/0411/nemec_info.html>.

Češce, myslí si, že firmy dávají přednost Čechům, protože je málo práce, i když ona má stejné a někdy i lepší předpoklady.

Střední skupina uvedla, že ve Vietnamu je rozsah učiva větší. Líbí se jim, že v ČR je ve školách více praxe než teorie oproti Vietnamu a jsou větší možnosti jak získat po studiu práci. M37 a M45 sdělili, že spolužáci se jich ve škole ptali hlavně na Vietnam, rodinu a svátky.

5.2.8. Hierarchizace tržnice

Vietnamci, kteří v České republice žili před rokem 1989, mají mnoho zkušeností s prací či studiem u nás. Svého postavení nyní využívají k vedení vietnamské komunity. Hlavně tyto osoby jsou představiteli tzv. služeb či zprostředkovatelského servisu (dich vu), viz výše. Vietnamská minorita se jeví jako velmi hierarchizovaná. Velký počet klientů servisu dich vu potvrzuje tuto strukturu, kdy značný vzorek komunity vykazuje závislost (kvůli neznalosti jazyka, prostředí, chybějícím informacím a nepřesné představě o realitě) na několika upřednostňovaných jedincích, kteří vytváří dojem nepostradatelnosti.

Nejváženější členové vietnamského etnika jsou majitelé velkotržnic, ti pronajímají prodejní místa ostatním Vietnamcům, kteří tam otevírají různé restaurace, herny, kasina atd. Velkotržnice je izolovaný svět, Vietnamci nepotřebují vůbec opouštět její území, existují zde obchody s asijskými potravinami, prodejna letenek, ordinace doktorů, mateřská škola, kadeřník, právní služby atd., z toho vyplývá, že se nemusí snažit naučit se češtinu a rozumět české společnosti. Největší velkotržnice se nachází v Praze – jedná se o velkoobchod Sapa v Praze 4 Libuši a HKH v Malešicích. Další tržnice existují v Brně, Ostravě a Chebu. V těchto areálech se pořádají různé komunitní akce (fotbalové a tenisové turnaje, koncerty vietnamských umělců ze zahraničí, tábory pro děti atd.) Většinou se jich majoritní společnost neúčastní.⁸²

⁸² PECHOVÁ, Eva. Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování [online]. 1. vydání. Praha: La Strada Česká republika, o. p. s., 2007. 64 s. [cit. 2011-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.strada.cz/attachments/a/a84cd603323727bbbf069c431a80540d.pdf>>.

5.2.9. Náboženství

Vietnamská katolická komunita má možnost navštěvovat bohoslužby ve vietnamštině každou neděli například v Praze - Kunraticích, na Kostelním náměstí.⁸³

Ve městě Varnsdorf na severu Čech je od ledna 2008 postaven buddhistický chrám. Zasloužila se o něj paní Vu Thi Kim Lien, která zorganizovala sbírku peněz v celé vietnamské komunitě, a díky tomu mohl být chrám postaven.⁸⁴ Ve městě Cheb se nachází také jedna buddhistická svatyně od srpna roku 2010. V areálu pražské tržnice SAPA existuje buddhistická modlitebna (pagoda).

5.2.9.1. Oslavy, svátky, tradice

V České republice mají vietnamské rodiny také doma oltáře. Nejdůležitější dny, kdy se u oltářů vykonává obřad, jsou dny novoluní a úplňku, což je první a patnáctý den v měsíci dle lunárního kalendáře. Každá rodina zde také slaví vietnamský lunární Nový rok. Den před Novým rokem se rodina sejde u oltáře a u slavností večeře, nechce být nikým vyrušována, podobně jako česká rodina na Štědrý večer. Další dny se však jednotlivé rodiny navzájem navštěvují a přejí si vše nejlepší do nového roku. Nový rok zde Vietnamci oslavují přesně podle vietnamského času, což je v 18 hodin místo o půlnoci, jak jsme zvyklí my. Snad každý Vietnamec žijící u nás se touží podívat na Nový rok do Vietnamu, aby navštívil příbuzné a známé. Ti, kteří zde musí zůstat, podporují alespoň rodinu ve vlasti dárky, penězi a telefonáty. Vietnamci mají v oblibě horoskopy, rádi se podle nich řídí i v ČR. „Čeští“ Vietnamci dále udržují oslavy výročí úmrtí rodinného předka, kdy se uskutečňuje velká hostina i pro přátele rodiny.⁸⁵

V Čechách se svatby Vietnamců konají ve velkém stylu taktéž. Ženichova rodina dle tradice jede nejprve do domu nevěsty požádat rodiče o její ruku, potom se všichni přesouvají na hostinu pořádanou ženichovou rodinou. Na velvyslanectví se sňatek ohlašuje, ale samotná ceremonie je čistě rodinnou záležitostí a s ohlášením časově přímo nesouvisí. Příhodný den pro svatbu se určí za pomoci horoskopů ženicha a nevěsty.⁸⁶

⁸³ S, H. Neděle. [online]. *Klubhanoi.cz*, 30.04.2008. [cit. 2011-01-05]. Dostupný z WWW: <<http://klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2008042801>>.

⁸⁴ K., P. V prvním buddhistickém chrámu v ČR. [online]. *Klubhanoi.cz*, 13.05.2008. [cit. 2011-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2008050301>>.

⁸⁵ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 124 – 125.

⁸⁶ Tamtéž, s. 125.

V České republice jsou pohřby Vietnamců dosud málo časté. Nežije tu totiž mnoho vietnamských občanů starších sedmdesáti let. Když zde někdo zemře, pozůstalí ho nechají zpopelnit, a potom se musí postarat o to, aby se urna dostala do Vietnamu, do místa rodiště zesnulého.⁸⁷

Kultura z pohledu respondentů

Z vietnamských svátků zde všichni respondenti slaví Nový rok dle lunárního kalendáře. Ž10 říká, že v den oslav se celá rodina (včetně širší rodiny) sejde ke společnému jídlu (obvykle ryby, kuře, polévka). Oltář předků mají umístěn v obývacím pokoji – při oslavách zapalují vonné tyčinky, dávají na oltář vodu a ovoce (i při výročí úmrtí babičky a dědečka a také vždy 15. den v měsíci dle lunárního kalendáře). U respondentky Ž11 oslavy Nového roku probíhají v podobném stylu. Jen oltář se nachází u ní v pokoji, protože jinam se nevešel. M12 vypověděl, že v den oslav Nového roku jeho otec pronáší šeptem přání u oltáře, potom dá na oltář jídlo, má sepjaté ruce a hlavu skloněnou dolů. Na hostinu se jich sejde kolem 20 a jedí na zemi, protože by se ke stolu nevešli. M12 také zmínil oslavy Dne dětí, slaví se v Sapě, je tam dva až tři dny pouť a děti dostávají dárky (sešity, tužky). Všechny tři děti uvedly, že slaví české Vánoce, mají kapra i bramborový salát, vánoční stromeček, dárky. Silvestr oslavují stejně jako my, avšak Velikonoce žádné z nich neslaví. Dále se všichni shodují, že doma vaří vietnamskou kuchyni, česká jídla jen zřídka, preferují však českou kuchyni (školní jídelna). M12 popsal stolování: *„Nejmladší člen rodiny před jídlom řekne: Přeji dobrou chuť! A pak už se jí, když je s námi i babička, tak jí vybere nejlepší kousek jídla“*. Z kulturních zařízení navštěvují všichni pouze kino. Každý z nich uvedl, že doma mají vietnamské časopisy, ale ani jeden je nečte. Mezi jejich záliby patří hlavně sportování a hraní si venku s kamarády.

Ve skupině mladých obě ženy slaví lunární Nový rok, ale M26 je výjimkou, protože tu žije bez své rodiny a nevlastní ani žádný oltář. V rodině Ž20 se vyskytují dva oltáře v obývacím pokoji, jeden je určen pro Boha a druhý pro předky. Na konci roku věří, že duch domácnosti jde k nebi a říká tam, jak se rodina chovala uplynulý rok. Mezi další svátky, které zástupci této skupiny zmínili, patří: Dětský den, 2. 9. vznik samostatného Vietnamu – 1945 (mají slavnostní večeři), 15. den v měsíci dle lunárního kalendáře, výročí smrti předka. Všichni slaví Vánoce. Ž20 uvedla, že na Štědrý den mají vietnamské jídlo.

⁸⁷ KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. (ed.), *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 126.

Velikonoce slavili, když byli mladší. Zúčastňují se i oslav našeho Silvestra. Jako rozdíl způsobu chování mezi Čechy a Vietnamci uvedly, že oni mají větší úctu ke starším lidem. Ž22: *„Když něco podávám mamince, musím jí tu věc podat oběma rukama – nikdy ne jednou.“* M26 poznamenal, že ve Vietnamu se neukazuje láska na veřejnosti, a že se tam ženy chovají více na úrovni (např. nemluví sprostě). Všichni doma vaří vietnamskou kuchyni, kterou upřednostňují před českou, i ta jim však chutná. Ž22 upozornila na rozdíl: *„Při jídle řekneme: dobrou chuť, ve Vietnamu však říkáme: dobrou chuť každému zvlášť. Ale tady v Čechách to už děláme jako vy.“* Ž20 uvedla, že je buddhistka, avšak chrám nenavštěvuje a svátky neslaví. Naopak Ž22 a M26 řekli, že věřící nejsou, ale vždy 1. a 15. dne v měsíci lunárního kalendáře obětují předkům dary na oltář. Každý z respondentů navštěvuje pravidelně kino.

Opět i ve střední generaci všichni tři slaví lunární Nový rok. V tento svátek obětují ovoce a jídlo svým předkům, zvou je na návštěvu. Každý si v tu chvíli něco přeje, uklání se (děti nemusí). Navzájem si přejí vše nejlepší. Těsně po Novém roce začínají návštěvy. M37 i M45 vlastní jeden oltář i ve své kanceláři, tam si prý přejí, aby jim šel obchod dobře. Jako další svátky zmínili: Den dětí, Svátek ovoce (v červnu), Vzpomínkový den (červenec) – podobné jako naše dušičky a 15. den dle lunárního kalendáře – zase darují obětiny na oltář a přejí si vše nejlepší. Z českých svátků slaví každý Vánoce (stejně jako my mají kapra, bramborový salát, dárky, stromeček), Velikonoce slaví jen kvůli dětem, na Silvestra se baví ohňostrojem v Sapě. Za odlišnost v našem chování považují, že oni mají větší úctu ke starším lidem. Všichni tři se shodli, že doma vaří vietnamskou kuchyni, občas i českou a obě kuchyně staví na stejnou úroveň. Ž34 i M45 se považují za buddhisty, buddhistický chrám v Sapě navštěvují 2 x do měsíce. M37 chrám nenavštěvuje, ale svým předkům obětuje ovoce každý den, vzpomíná tak na ně a projevuje jim úctu. Každý z nich se občas podívá do kina, ale svorně tvrdí, že na to nemají čas. Všichni tři čtou pravidelně vietnamské časopisy.

Společnost (majorita) z pohledu respondentů

Děti nevidí žádný rozdíl mezi Čechy a Vietnamci. Jen M12 si vybavil, že Vietnamci mluví více nahlas a také, že se dokážou obětovat pro zákazníka. Vyprávěl, že jeho matka klidně zůstane kvůli zákazníkovi o hodinu déle v práci, když však jel s otcem vyzvednout počítač z opravny, přijeli v 16:02 a nikdo již v opravně nebyl přítomen (měli otevřeno do 16:00).

Všichni mají zkušenost s nepříjemným chováním Čechů vůči nim. Vždy se obtěžování stalo venku na ulici (starší paní křičela, ať se vrátí do Vietnamu, nebo se čeští kluci posmívali vietnamským). Naopak každý z nich má více kamarádů v české společnosti a cítí se v ní lépe.

Ž20 si myslí, že Češi jsou hodní, pomáhají. Mladí Češi jsou otevřenější, starší nejsou zvyklí na cizince. Vietnamci ve Vietnamu více přijímají cizince, Češi jsou opatrnější (stejný názor projevila i Ž22). Ž22 říká, že někteří Češi jsou slušní (většinou, když se s nimi lépe pozná), jiní ne. M26 shrnuje další rozdíly: „Češi vyhodí smetí do koše, Vietnamcům to je ukradený. Na veřejném místě se nekřičí, ale ve Vietnamu ano. Vietnamci se bojí zákonů a zároveň je porušují.“ Nikdy se prý nesetkal s projevy rasismu. Ž20 sdělila, že starší lidé na ní na ulici občas mají řeči. Ž22: „V obchodě se mi prodavačka snaží prodat zkažené maso, protože si myslí, že neumím česky a nebudu se moci bránit. Stává se to často.“ Tato skupina živě reagovala na otázku, o čem by chtěla diskutovat s majoritou, aby to pomohlo k vylepšení vztahů mezi námi. Ž20 by chtěla, aby se mladí Vietnamci žijící v ČR dostali k povoláním např. v TV, na úřadech, v bance, ve školství atd. Ž22 by ráda změnila legislativu, podle ní už je proto zřízeno uskupení českých a vietnamských studentů pod záštitou Ministerstva vnitra. M26 navrhuje, abychom vzájemně více spolupracovali a lépe se k sobě chovali.

Oba muži i žena ze střední skupiny mají na majoritní společnost kladný názor. Češi se k nim prý chovají slušně. Nikdo se nesetkal s rasistickým chováním. M45 se lépe cítí ve vietnamské společnosti, ostatní v tom nevidí rozdíl. Každý má přátele i mezi Čechy, dokonce se navzájem navštěvují. Nikoho nenapadl žádný problém mezi Čechy a Vietnamci, vše je prý bez problémů (kromě chování cizinecké policie).

Život v České republice z pohledu respondentů

Nejvyšší hodnotu v životě dětí má rodina, kamarádi, zdraví a vzdělání. Všichni tři se vyjádřili tak, že se cítí být Vietnamci, ale Čechy jsou jejich domovem. Každý z nich sleduje pravidelně české televizní zprávy, vietnamské sledují prý jen rodiče. Veřejné mínění o Vietnamcích dívky vnímaly lhostejně, ale M12 vyjádřil lítost nad tím, že si lidé myslí, že Vietnamci jedí psy, což podle něj není pravda.

Mezi hlavní hodnoty řadí skupina mladých Vietnamců rodinu, přátelství, lásku, zdraví a Ž20 ještě přidala povolání a status ve společnosti. Tato informátorka spoléhá na

to, že po absolvování VŠ v ČR bude mít větší šanci uspět na trhu práce ve Vietnamu. Cítí se být Vietnamkou, Češkou jen trochu. Sleduje aktuální zprávy z vietnamské komunity, více než zprávy z Vietnamu. Názory majoritní společnosti na Vietnamce jí jsou nepříjemné. V jakékoliv komunitě jsou špatní lidé, nelze říci o všech, že jsou špatní, to jí vadí. Ž22: *„Když jsem ve Vietnamu, tak cítím, že jsem tam doma, ale zároveň to tam neznám, v ČR znám, ale nejsem tu doma, cítím se pořád Vietnamcem.“* Tato slečna sleduje aktuální dění v ČR. Co si myslí společnost o Vietnamcích jí netrápí. M26 říká, že zde žije teprve krátce na to, aby se mohl cítit jako Čech. V srdci nosí stále Vietnam. Dále se ohrazuje proti tvrzení, že všichni Vietnamci pracují na tržnici, to prý není vůbec pravda. Ž22 i M26 se shodli, že v ČR je čisté a klidné životní prostředí (oproti Vietnamu), lidé se tu chovají podle zákona (ne jako ve Vietnamu) a je tu větší šance získat práci než ve Vietnamu.

V poslední skupině respondenti nastavují své životní hodnoty takto: rodina, zdraví, peníze, úspěch. M37 je nespokojen se situací v ČR, ceny se zvyšují a konkurence také. *„Je tu krize, těžko se tu dýchá!“* Naopak si chválí, že zde nikdy nebyl okraden a ve škole měl samé jedničky. Líbí se mu, že je zde demokracie, lepší počasí a lepší sociální systém. Ž34 si posteskla, že v ČR není moře, jinak jí zdejší počasí naprosto vyhovuje. Ze začátku si prý nemohla zvyknout na české jídlo, nyní už je vše v pořádku. Ž34 a M45 se považují za Vietnamce, M37 se však cítí být Čechem. Aktuální dění v ČR nebo ve VSR prý prožívají úplně stejně. M37 jsou názory většinové společnosti na Vietnamce nepříjemné. Ž34: *„Vietnamci jsou různí, nejsou všichni stejní. Chci se naučit jazyk, abych porozuměla lidem, co mi říkají a co si o mně říkají.“* M45 je k těmto stereotypům lhostejný.

6. Závěr

Vietnamci k nám migrují již přes 60 let. Dříve tomu tak bylo na základě množství bilaterálních smluv mezi VDR a ČSR, kdy naše země podporovala válkami zbídačený Vietnam. V současnosti se migrace z Vietnamu proměnila v ryze ekonomickou záležitost. Největší skupinu migrantů představují noví přistěhovalci z Vietnamu. Tito lidé v ČR nikdy předtím nebyli a nemají o ní mnoho informací. Otázkou je, jakým směrem se bude vietnamská integrace ubírat nadále. Budou se Vietnamci české majoritě přibližovat či se ještě více uzavřou?

Všichni dotazovaní Vietnamci pocházejí ze severního Vietnamu. Každé z dotazovaných dětí se v ČR narodilo. Dva respondenti dorazili do ČR z důvodu sloučení rodiny, tři na základě dohod mezi oběma státy přijeli studovat. Jedna respondentka přijela na návštěvu za příbuznými a posléze tu s celou rodinou zůstala. Vietnam navštěvují všichni informátoři pravidelně, kromě jedné výjimky, kdy Ž20 od svého příjezdu ve Vietnamu nebyla. Žádné z dětí nechce žít ve Vietnamu, k nim se přidává jeden respondent ze skupiny střední generace. Ostatní by se jednou rádi vrátili do své vlasti, ti také říkají, že ČR je jejich druhý domov.

Dotazované děti umí plynule mluvit česky, naučily se to v mateřské škole. Vietnamštinu ovládají pouze slovem. Mladá i střední generace používá vietnamštinu slovem i písmem denně. Čeština jim činí stále problémy, nejvíce si stěžují na gramatiku a výslovnost. Jen jedna žena ze střední generace se česky teprve učí, ostatní se domluví. Děti sledují pouze českou TV. Ostatní respondenti se dívají na českou i vietnamskou TV, všichni pravidelně sledují TV zprávy.

Všichni bez výjimky staví na první místo v žebříčku hodnot rodinu, vzájemný vzdělání. Večer se scházejí u společné večeře a probírají události minulé i budoucí. Děti vzpomínají na Vietnam jako na zemi, kde žijí jejich příbuzní. Ostatní dotazovaní o Vietnamu přemýšlí jako o své rodné zemi, o svém domovu. Střední generace si pochvaluje, že v českém školství je více praxe než teorie oproti Vietnamu.

K udržování vietnamské kultury v ČR patří oslava Nového lunárního roku a obětování darů předkům na oltáři při oslavách výročí úmrtí či 15. den dle lunárního kalendáře. V pražské tržnici Sapa komunita slaví Den dětí, který spadá na září. Z českých svátků respondenti převzali Vánoce a Silvestr, kdy dodržují stejné zvyky jako majoritní společnost. Názory jednotlivých skupin se liší v otázce jídla. Všichni sice doma vaří převážně vietnamskou kuchyní, děti však preferují českou (setkávají se s ní denně ve školní jídelně), mladá generace upřednostňuje vietnamskou kuchyni a střední generace staví obě na stejnou úroveň. Respondenti se shodli, že Vietnamci projevují větší úctu ke starším lidem v porovnání s Čechy. S vírou to mají respondenti zajímavé. Někdo se hlásí k buddhismu, ale neslaví žádné buddhistické svátky. Někteří se k tomuto náboženství nehlásí, avšak navštěvují buddhistický chrám.

Ve skupině dětí a mladé generaci se každý setkal s nepříjemným chováním majority vůči nim. Naopak ve střední generaci o tom nepadla zmínka. Ve směs si všichni

dotazování myslí, že Češi jsou vstřícní a chovají se k nim slušně. Negativní stereotypy o svém etniku většina respondentů vnímá velice nelibě, nelíbí se jim, že je česká společnost škatulkuje podle jednoho měřítka.

Podle výpovědí jsou tu všichni respondenti spokojeni a v nejbližší době se nechystají k návratu do Vietnamu. Jako hlavní bariéru mezi Čechy a Vietnamci vidí zejména složitost obou jazyků a malou snahu obou etnik o navázání kontaktu.

Generace tzv. banánových dětí (děti narozené v ČR) má k úspěšné integraci nejbližší. Sice navštěvují Vietnam pravidelně, v této zemi však žít v budoucnosti nechtějí. Problémy jim dělá spíše vietnamský jazyk než český. Díky svým rodinám, které stále udržují konfuciánskou tradici, drží v úctě své rodiče, učitele, starší sourozence a staré lidi. Se svými rodinami v ČR udržují nejdůležitější vietnamské tradice, zároveň však slaví české svátky. Považují se za Vietnamce, jejich domovem se však stala Česká republika.

Mladá a střední generace má mnoho společného. Všichni tajně doufají, že se jednoho dne do Vietnamu vrátí. Proč to neudělají hned? Hlavně kvůli výchově svých dětí v ČR, pro ně si přejí to nejlepší. Ti, kteří ještě děti nemají, touží po kariéře, nechtějí pracovat tak těžce, jako museli jejich rodiče. Navzdory tomu, že tu žijí dlouhou dobu, jim čeština dělá stále problémy. O České republice mluví jako o svém druhém domovu. V ČR udržují vietnamskou kulturu, slaví svátky, obětují předkům na oltáři, kvůli dětem začínají přebírat hlavní prvky z české kultury.

Vietnamská minorita má velkou šanci na úspěšnou integraci, jelikož se v ČR rodí velký počet vietnamských dětí. Zároveň sem přijíždějí noví přistěhovalci z Vietnamu, kteří nemají téměř žádné informace o ČR, takže naopak integraci brzdí. Je patrné, že vietnamské etnicity se imigranti nevzdávají, předávají si ji v rodinách i v České republice. Je možné, že ji tu udržují více než v jejich vlasti. Příčinou může být život v české kultuře, která je velice odlišná. O asimilaci se v tomto případě nedá mluvit. Postupem času se snad díky integraci otevře prostor pro komunikaci mezi Čechy a Vietnamci. Oba národy se tak mohou vzájemně obohatit.

7. Seznam použitých zdrojů

- ASHWILL, Mark. *Vietnam today: a guide to a nation at a crossroads*. 1. vydání. United States of America: Intercultural Press, 2005. 188 s. ISBN 1931930090.
- BROUČEK, Stanislav. *Český pohled na Vietnamce: (Mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství)*. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. 480 s. ISBN 80-85010-46-1.
- CURRY, Jeffrey, NGUYEN, Chinh. *Passport Vietnam: your pocket guide to Vietnamese business, customs & etiquette*. 1. vydání. California: World Trade Press, 1997. 91 s. ISBN 1885073259.
- HLAVATÁ, Lucie. *Dějiny Vietnamu*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2008. 360 s. ISBN 978-80-7106-965-2.
- IČO, Ján. *Náboženství ve Vietnamu*. 1. vydání. Praha: Muzeum hl. m. Prahy, 2010. 40 s. ISBN 978-80-85394-74-0.
- KOCOUREK, Jiří, et al. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vydání. Jinočany: Nakladatelství H & H Vyšehradská, 2006. 223 s.
- KOCOUREK, Jiří. *Vietnamská kuchyně*. 1. vydání. Praha: Muzeum hl. m. Prahy, 2010. 40 s. ISBN 978-80-85394-76-4.
- MARTÍNKOVÁ, Šárka. *Vietnamská komunita v Praze*. 1. vydání. Praha: Muzeum hl. m. Prahy, 2010. 48 s. ISBN 978-80-85394-72-6.
- MÜLLEROVÁ, Petra. *Vietnam*. 1. vydání. Praha: Libri, 2004. 128 s. ISBN 80-7277-255-4.
- PECHOVÁ, Eva. *Vietnamský lunární Nový rok*. 1. vydání. Praha: Muzeum hl. m. Prahy, 2010. 40 s. ISBN 978-80-85394-70-2.
- ŠÍŠKOVÁ, Tatjana, et al. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. stol.*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. 192 s. ISBN 80-7178-648-9.
- ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 1. vydání. Praha: Portál, 1998. 280 s. ISBN 80-7178-285-8.
- VASILJEV, Ivo. *Vietnamština - jazyk na protipólu*. 1. vydání. Praha: Muzeum hl. m. Prahy, 2010. 40 s. ISBN 978-80-85394-71-9.

Internetové zdroje:

- BLAFKOVÁ, Martina. Specifika života vietnamské komunity v ČR [online]. *E-polis.cz*, 22. leden 2009. [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/343-specifika-zivota-vietnamske-komunity-v-cr.html>>. ISSN 1801-1438.
- BROUČEK, Stanislav. *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR* [online]. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. 121 s. [cit. 2010-11-10]. Dostupné z WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/107/vietnamska_etnika.pdf>.
- Cizinci v ČR* [online]. 1. vydání. Praha: Člověk v tísní, 2002. 125 s. [cit. 2010-11-18]. Vietnamci. Dostupné z WWW: <<http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b05cizinci.pdf>>.
- Český statistický úřad [online]. Praha: c2011, 9.3. 2011. [cit. 2011-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://czso.cz>>.
- JEŽEK, Stanislav, VACULÍK, Martin, WORTNER, Václav. *Základní pojmy z metodologie psychologie* [online]. Brno: Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií MU, 2006. 16 s. [cit. 2011-02-15]. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/fss/ps06/psy112/Vaculik__M.__Jezek__S.__Wortner__V.__2006__-_Zakladni_pojmy_z_metodologie.pdf>.
- K., P. V prvním buddhistickém chrámu v ČR. [online]. *Klubhanoi.cz*, 13.05.2008. [cit. 2011-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2008050301>>.
- K., P. Vietnamský tisk v ČR na vzestupu. [online]. *Klubhanoi.cz*, 31.10.2005. [cit. 2011-02-16]. Dostupný z WWW: <<http://klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2005103101>>.
- KREBS, Michal. *Stop pracovnímu vykořisťování - pohled zblízka: analýza procesu agenturního zaměstnávání Vietnamců a Vietnamek v ČR* [online]. 1. vydání. Praha: La Strada ČR, 2009. 64 s. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.strada.cz/attachments/c/caff8730f68b372ba4540292fe8e6bc5.pdf>>.
- MARTÍNKOVÁ, Šárka, et al. *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy imigračních skupin v České republice* [online]. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. 264 s. [cit. 2010-12-20]. Sociabilita vietnamského etnika v Praze, 167 – 210 s. Dostupné z WWW: <<http://www.eu.cas.cz/admin/obrazek.php?id=100&k=30>>. ISBN 978-80-87112-12-0.
- MARTÍNKOVÁ, Šárka. Chrastavské děti. [online]. *Klubhanoi.cz*, 11.07.2006. [cit. 2010-012-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2006071101>>.

- NĚMEC, Miroslav. Organizační struktura vietnamských zločineckých gangů působících v České republice a hlavní druhy jimi páchané kriminality. [online]. *Aplikace.mvcr.cz*, 2008. [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/2003/casopisy/pol/0411/nemec_info.html>.
- PECHOVÁ, Eva. Další kurzy českého jazyka pro Vietnamce a Vietnamky v Praze [online]. *Klubhanoi.cz*, 01.06.2010. [cit. 2010-12-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2010060101>>.
- PECHOVÁ, Eva. *Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování* [online]. 1. vydání. Praha: La Strada Česká republika, o. p. s., 2007. 64 s. [cit. 2011-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.strada.cz/attachments/a/a84cd603323727bbbf069c431a80540d.pdf>>.
- S, H. Neděle. [online]. *Klubhanoi.cz*, 30.04.2008. [cit. 2011-01-05]. Dostupný z WWW: <<http://klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2008042801>>.
- Slovník cizích slov.abz* [online]. Radek Kučera & daughter, 2005. [cit. 2011-01-08]. Pojem integrace minorit. Dostupné z WWW: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/integrace-minorit>>.
- TUNGOVÁ, Lenka. Vietnamský tisk v ČR. [online]. *Média a menšiny*, 17. 2. 2009. [cit. 2011-01-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2148497>>.
- UHEREK, Zdeněk, ČERNÍK, Jan. *Výzkumné zprávy a studie o integraci* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2004. 20 s. [cit. 2011-03-05]. Dostupné z WWW: <http://www.eifzvip.cz/dokumenty/elektronicka_knihovna/vyzkum.pdf>.
- Uznávané národnostní menšiny* [online]. Ostrava: Sedukon, o.p.s., 01. 11. 2009. 22. 02.2011. [cit. 2011-03-08]. Multikultura Zlín. Dostupné z WWW: <http://www.multikulturazlin.cz/o.php?o=narodnostni_mensiny---uznavane_narodnostni_mensiny>.

8. Přílohy

8.1. Rámcové otázky k rozhovoru

Věk:

Státní občanství:

Délka pobytu v ČR:

Druh pobytu v ČR:

Vzdělání:

Zaměstnání:

E-mail:

PŮVOD

- a) Kdy a proč jste přijeli do České republiky? Proč jste si vybrali zrovna ČR?
- b) Věděli jste něco o ČR před příjezdem sem?
- c) V jaké oblasti jste žil ve Vietnamu (vesnice, město)? Jaká jste etnická skupina?
- d) Navštěvujete někdy Vietnam? Jak často?
- e) Vráťte se někdy do Vietnamu natrvalo?
- f) Co vás v ČR rozčiluje, dělá potíže?
- g) S čím jste zde naopak spokojen?
- h) Cítíte se v ČR doma?

JAZYK

- a) Umíte mluvit a psát vietnamsky?
- b) Jak dlouho vám trvalo naučit se česky? A jak to probíhalo? Co bylo nejtěžší?
- c) Mluvíte doma česky nebo vietnamsky? A jak s přáteli?
- d) Čtete české knihy, časopisy, sledujete českou TV (TV zprávy?), rozhlas? (pokud ano, tak jaké knihy, který TV program a jaké TV pořady)
- e) Otázka pro děti: Díváš se na české pohádky? Mluvte s vietnamskými spolužáky ve třídě česky nebo vietnamsky?

STÁT

- a) Myslíte si, že vám stát ulehčuje život v ČR? (zbytečné papírování, podpora menšin, kluby, spolky, akce)
- b) Je složité získat české občanství a stojíte o něj?
- c) Máte nějaké zkušenosti s úřady, policií nebo soudem? Jaké?
- d) Jak s vámi jednájí úřady? Mají např. překlad dokumentů? (živnostenský list atd.)
- e) Máte pocit bezpečí, ochrany a rovnosti před zákonem v ČR?
- f) Vyhovuje vám kvalita a dostupnost lékařské péče v ČR?
- g) Máte praktického doktora českého nebo vietnamského? A proč? A vaše děti (rodiče)?
- h) Je problém dostat (prodloužit si) vízum?
- i) Jak je to se sňatkem – je složité ho v ČR uskutečnit?

VZDĚLÁNÍ, PRÁCE

- a) Jaké máte (měl jste) vztahy se spolužáky? Jak vás přijali ve třídě? Vidíte nějaké rozdíly v učení?
- b) Brali na vás v české škole ohledy? (např. doučování češtiny, mírnější známkování)
- c) Zajímali se učitelé a děti o vaši kulturu a zvyky?
- d) Chcete po studiu střední nebo vysoké školy pracovat v české firmě?
- e) Setkal jste se znevýhodněním kvůli své národnosti při hledání svého zaměstnání nebo při zařizování podnikání?

KULTURA

- a) Udržujete zde vietnamské zvyky, tradice a svátky? Jaké?
- b) Slavíte některé české svátky? Slavíte narozeniny? Jak konkrétně?
- c) Máte jiné zvyky, způsoby chování než my? Jaké?
- d) Vaříte doma českou nebo vietnamskou kuchyni? Jaká česká jídla máte nejraději?
- e) Jakého jste vyznání? Kult předků?
- f) Navštěvujete např. divadla, koncerty, výstavy, kina (jaké filmy) v ČR?
- g) Je možné se v ČR dostat k vietnamským médiím?
- h) Jaké máte záliby?

SPOLEČNOST (majorita)

- a) Jaký máte názor na Čechy?
- b) Jaké jsou hlavní rozdíly mezi Čechy a Vietnamci?
- c) Změnil se váš pohled na ně postupem času?
- d) Jak se k vám většinou chovají?
- e) Setkal jste se někdy s projevy rasismu? Při jaké příležitosti?
- f) Máte nějaké české „opravdové“ přátele? Ve které společnosti se cítíte lépe – v české nebo vietnamské?
- g) Navštěvujete se s českými rodinami?
- h) Najde se něco, o čem byste chtěl diskutovat s Čechy? – aby to pomohlo zlepšit vztahy mezi námi

RODINA

- a) Co pro vás znamená rodina?
- b) A co pro vás znamená Vietnam?
- c) Vidíte nějaké rozdíly v pojetí české rodiny a vietnamské rodiny?
- d) Mají vaše děti (spolužáci) jiná pravidla chování než ostatní?
- e) Jak často se navštěvujete s příbuznými v ČR?
- f) Drží vietnamské rodiny při sobě? – velké oslavy, vzájemná pomoc atd.
- g) Máte v jiných státech příbuzné? Pokud ano udržujete s nimi kontakty?
- h) Kolik členů z vaší rodiny je v ČR a kolik jich je ve Vietnamu či v jiné zemi?
- i) Co si myslíte o smíšených párech (Vietnavec – Češka či naopak), dokážete si sami sebe představit v této roli?
- j) Myslíte, že by to ovlivnilo váš vztah k Vietnamu (návrat)?

- k) Bydlíte v domě či v bytě? Kolik členů rodiny bydlí s vámi? Jste v podnájmu nebo jste vlastníci?
- l) Kde si myslíte, že je nejvíce Vietnamců v ČR?
- m) Jak hodnotíte svou finanční situaci, jste spokojen?
- n) Co dělají vaši rodiče?

ŽIVOT V ČR

- a) Co je pro vás v životě nejdůležitější? Co má nejvyšší hodnotu?
- b) Umožňuje vám život v ČR tyto hodnoty uskutečňovat nebo naopak znesnadňuje?
- c) Zřejmě jste se musel přizpůsobit mnoha českým zvyklostem. Je to pro vás nepříjemné?
- d) Je vám bližší vietnamská nebo česká kultura? Cítíte se být po letech života v ČR více Vietnamcem nebo už spíše Čechem?
- e) Je pro vás podstatnější situace ve Vietnamu nebo v České republice, kde nyní žijete?
- f) Co si myslíte o názorech české společnosti na Vietnamce? Jsou vám nepříznivé názory nepříjemné, souhlasíte s nimi nebo jsou vám lhostejné?
- g) Máte pocit rovnocenného postavení v české společnosti? Myslíte si, že jste v něčem lepší nebo horší než Češi?

8.2. Ukázka rozhovoru

Jméno: M12

Věk: 11 let

Státní občanství: vietnamské

Délka pobytu v ČR: od narození

Druh pobytu v ČR: trvalý

Vzdělání: žák ZŠ

PŮVOD

- a) Kdy a proč jste přijeli do České republiky? Proč jste si vybrali zrovna ČR?
Protože ve Vietnamu se táta učil dobře, byl nejlepší ze třídy, dostal sem letenku, aby se víc přiučil, přijel sem v roce 1984, naučil se česky, učil se sám. Naučil se i anglicky. Chodil tady na gymnázium, dostal stipendium z Vietnamu. Dělal tady překladatele, poté učil Vietnamce česky. Moje máma taky dostala stipendium ve Vietnamu, učila se česky v kroužku, kde učil táta češtinu. Potom se vzali. Učil v Praze.
- b) Věděli rodiče něco o ČR před příjezdem sem?
Táta se musel vše naučit až tady. Máma už měla nějaký informace.
- c) V jaké oblasti žila vaše rodina ve Vietnamu (vesnice, město)?
Blízko Hanoie, ve vesnici.
- d) Navštěvujete někdy Vietnam? Jak často?

Ježdím v létě, ne pravidelně, a jednou jsem tam byl na Nový rok s celou rodinou – i příbuzní z Čech jeli s námi.

- e) Vráťíte se někdy do Vietnamu natrvalo?
To nevím, spíš si myslím, že budu jako táta, pořád jezdí sem tam, sem tam.
- f) Co vás v ČR rozčiluje, dělá potíže?
Na to jsem nepřišel, mám tady kamarády, ve Vietnamu je lepší počasí – tam není takováhle zima.
- g) S čím jste zde naopak spokojen?
Ve Vietnamu není sníh, mám rád sáňkování a tohle, sníh je jen v severním Vietnamu na hranicích s Čínou. Ve Vietnamu není beton, nejsou tam silnice, je tam jen šterk. Nejsou tam kanály – voda teče cestičkou. Byl jsem v Saigonu – táta tam má továrnu na džíny, taky tam žije strejda, který se tam přestěhoval z ČR. Byl jsem na výletě v jeskyních a viděl jsem netopýry.
- h) Cítíte se v ČR doma?
To nevím, půl rodiny mám tam a půl tady, narodil jsem se tu, tak asi jo.

JAZYK

- a) Umíte mluvit a psát vietnamsky?
Chodím na doučování vietnamštiny v SAPĚ, chodím už jen v neděli, dřív jsem chodil v sobotu i v neděli, je to od 10 do 12 hodin. Máme vietnamskou učitelku. Čeština je lehčí, ve vietnamštině má každá značka svůj tón, když jsem byl menší, tak jsem uměl vietnamsky, ale od školky už moc ne. Máma umí česky jakžtakž a táta umí perfektně. Při psaní dělám chyby v čárkách a tak, mluvení mi jde líp než psaní.
- b) Jak dlouho vám trvalo naučit se česky? A jak to probíhalo? Co bylo nejtěžší?
Když jsem přišel do školky, vůbec jsem nerozuměl, skoro na konci jsem už rozuměl. Ve 2. třídě jsem uměl perfektně, prostě to vlezlo do hlavy, sestra doma uměla česky a mluvila tak doma.
- c) Mluvíte doma česky nebo vietnamsky? A jak s přáteli?
Se sestrou často česky, občas vietnamsky. S tátou a mámou vietnamsky, když si nemůžu vzpomenout na vietnamské slovo, tak to řeknu česky. S přáteli spíše česky.
- d) Čtete české knihy, časopisy, sledujete českou TV (TV zprávy?), rozhlas? (pokud ano, tak jaké knihy, který TV program a jaké TV pořady)
České knihy ano – mám kartičku do knihovny – půjčuju si záhady, fantasy i české autory, více čtu spíš česky než vietnamsky. Časopisy občas – Enigma, ABC. Vietnamsky čtu občas. Vietnamské časopisy máme doma, ale já je nečtu, čte je máma a táta. Na TV se koukám na Simpsony, Top Gear – pořad o autech, fantasy filmy. Vietnamská TV – moc se nekoukám, asi tak 5 minut denně, ale rodiče se dívají. Rádio neposlouchám.

STÁT

- a) Myslíte si, že vám stát ulehčuje život v ČR? (zbytečné papírování, podpora menšin, kluby, spolky, akce)
Ano, dalo by se říct, AJAX – policie ČR, v Sapě ukazovali, co a jak – pro děti. Magazín o Vietnamcích v češtině – pro Vietnamce, který neumí moc vietnamsky. Je to o vietnamské komunitě v ČR a o slavných Vietnamcích – VIET MAGAZINE.
- b) Máte nějaké zkušenosti s úřady, policií nebo soudem? Jaké?
Na úřadech je vše bez problémů.
- c) Máte pocit bezpečí, ochrany a rovnosti před zákonem v ČR?
Jak kdy, u nás o půlnoci řadí opilci, stalo se, že nám už 3 x vysadili parapety a hodili je na ulici.
- d) Máte praktického doktora českého nebo vietnamského? A proč? A vaše děti (rodiče)?
Českého, jsme spokojeni.

VZDĚLÁNÍ, PRÁCE

- a) Jaké máte (měl jste) vztahy se spolužáky? Jak vás přijali ve třídě? Vidíte nějaké rozdíly v učení?
Hned jsem se skamarádil s Čechem, nejrychleji – hned 1. den, rozdíly – vietnamské školy jsou přísnější, když nedáváš pozor, tak dostaneš výprask.
- b) Brali na vás v české škole ohledy? (např. doučování češtiny, mírnější známkování)
Sestra mi pomáhala, pořád na mě mluvila česky a tím jsem se to učil, první dvojku jsem dostal až asi za 3 měsíce.
- c) Zajímali se učitelé a děti o vaši kulturu a zvyky?
Kamarádi se hodně ptají – jaký to je ve Vietnamu, jaký je moře, počasí. Na oslavu Nového roku se zeptal jen jeden kamarád. Jednou se paní učitelka o hodině přírodopisu ptala na to, kdy slavíme Nový rok.
- d) Chcete po studiu střední nebo vysoké školy pracovat v české firmě?
Táta předpokládá, že po něm převezmu jeho práci.

KULTURA

- a) Udržujete zde vietnamské zvyky, tradice a svátky? Jaké?
Nový rok – vždy nám táta dal flašku s vodou, šli jsme se sestrou za dveře, pak jsme přišli zpátky a dali jsme jim jí a popřáli hodně úspěchů atd. – děláme to pořád. Obvykle přání pronáší táta, potom dá na oltář jídlo, má sepjaté ruce a hlavu skloněnou dolů – to přání řekne potichu – šeptá. Může u toho být jen jeden člen rodiny, slavíme to spíše večer, máme vždy rýži, kuře, zeleninu, omáčku, jíme u stolu ne na zemi a bereme si sami jídlo z talířů. Strom nemáme, kdysi jsme měli na zahradě.

Sejde se nás kolem 20 – i 4 bratrance – to už pak jíme na zemi, táta je nejstarší z bratrů, proto se vždy scházíme u nás.

Oltář máme na balkoně (je uvnitř) – vždy tam dáváme jídlo, ovoce – banány, pomelo, rýži, kuře, svíčky, penízky – papírové, vonné tyčinky, kdyby chtěl táta potom to ovoce, tak poprosí a vezme si ho – můžu to udělat i já.
Výročí úmrtí slavíme jen 15. den v měsíci dle lunárního kalendáře, někdy slavíme i v den, který není ničím výjimečný.

Nejmladší člen rodiny před jídlem řekne: Přeji dobrou chuť! A pak už se jí, když je s námi i babička – tak jí vybere nejlepší kousek jídla.

Děň dětí – v SAPĚ je pout' 2-3 dny, děti dostanou dárky – SAPA dárky – sešity, tužky.

Narozeniny – jedeme do restaurace – pizzerie, dort se objedná 2 dny předtím.

- b) Slavíte některé české svátky?
Slavíme Vánoce, máme stromeček, kapra a koupíme bramborový salát, dárky, Silvestr taky slavíme. Velikonoce známe, ale neslavíme je.
- c) Máte jiné zvyky, způsoby chování než my? Jaké?
Když na někoho volám ve vietnamštině, máme 4 druhy oslovení – sestra, teta atd. – více slov ve vietnamštině – musíme poznat podle stáří, jak na koho zavolat.
- d) Vaříte doma českou nebo vietnamskou kuchyni? Jaká česká jídla máte nejraději?
Vaříme rýži každý den, někdy knedlíky, omáčku – táta vaří sám – těstoviny a knedlíky, sestra – polévky, špagety, já mám nejraději řízek, ve školní jídelně mi chutná nejvíc krupicová kaše. Spíš mám radši českou kuchyni.
- e) Jakého jste vyznání?
Pohanství – více bohů, 1 x za dva týdny slavíme u oltáře – vždycky to je stejné.
- f) Navštěvujete např. divadla, koncerty, výstavy, kina (jaké filmy) v ČR?
V divadle jsem byl a líbilo se mi to. Na koncertě jsem byl do 2 ráno – muzikanti přijeli přímo z Vietnamu. Z filmů mám nejraději komedie a fantasy. Na výstavě jsem také byl. Do kina jsem chodil dřív, když jsem byl malej, teď už moc ne.
- g) Je možné se v ČR dostat k vietnamským médiím?
Ano, časopisy máme doma.
- h) Jaké máte záliby?
Rád jezdím na kole s kamarádem, čtení, internet, v létě jsem venku.

SPOLEČNOST (majorita)

- a) Jaký máte názor na Čechy?
Kamarádi jsou milí, vysvětlí mi, když něčemu nerozumím. Půjčují mi věc.

- b) Jaké jsou hlavní rozdíly mezi Čechy a Vietnamci?
Vietnamci mluví více nahlas. Nebo jednou jsme přišli si vyzvednout počítač do servisu a zavírali tam v 16:00, my jsme tam přišli v 16:00 a už měli zavřeno. Moje máma končí v obchodě v 19:00, ale na zákazníka někdy čeká až do 20:00.
- c) Setkal jste se někdy s projevy rasismu? Při jaké příležitosti?
Párkrát ano, jednou jsem šel s kamarádem Vietnamcem na Chodově po ulici, za námi šli kluci starý jako my – a pořád říkali – ČING ČONG, ČING ČONG...
- d) Máte nějaké české „opravdové“ přátele? Ve které společnosti se cítíte lépe – v české nebo vietnamské?
Spíše české kamarády, je mi to jedno, hlavně, že je to kamarád.
- e) Navštěvujete se s českými rodinami?
Ano, se sousedem skoro pořád.
- f) Najde se něco, o čem byste chtěl diskutovat s Čechy? – aby to pomohlo zlepšit vztahy mezi námi
Nic mě nenapadá.

RODINA

- a) Co pro vás znamená rodina?
Táta, máma, bratřenci, sestry.
- b) A co pro vás znamená Vietnam?
Domov je spíš Česko. Vietnam je země do tvaru S, hodně kamarádu jsem tam měl, když jsem byl malej, strejda s jeho rodinou tam bydlí, vzdělání – jak za tátu potom převezmu jeho firmu.
- c) Vidíte nějaké rozdíly v pojetí české rodiny a vietnamské rodiny?
Můj kamarád má přísnější rodiče, musí pořád uklízet, jsou hodně přísní – musí se učit, do 17:00 být venku a já můžu být déle.
- d) Jak často se navštěvujete s příbuznými v ČR?
Kdysi hodně často, strýc je teď ve Vietnamu, a jeden je v Ostravě – s tím moc ne, je to daleko a další strýc je v Brně a s tím tak jednou za měsíc, když si jede do Prahy pro zboží.
- e) Máte v jiných státech příbuzné? Pokud ano udržujete s nimi kontakty?
Ne.
- f) Kolik členů z vaší rodiny je v ČR a kolik jich je ve Vietnamu či v jiné zemi?
7 v Čechách a 4 ve Vietnamu plus babička.
- g) Co si myslíte o smíšených párech (Vietnamec – Češka či naopak), dokážete si sami sebe představit v této roli?
Bratřenci je 21 a chodí s Češkou – je mi to jedno, to nevím.

- h) Myslíte, že by to ovlivnilo váš vťah k Vietnamu (návrat)?
Nevím.
- i) Bydlíte v domě či v bytě? Kolik členů rodiny bydlí s vámi? Jste v podnájmu nebo jste vlastníci?
V baráku.
- j) Kde si myslíte, že je nejvíce Vietnamců v ČR?
V Praze.
- k) Co dělají vaši rodiče?
Máma prodává v Sapě oblečení to, co táta vyrobí v továrně v Saigonu, pomáhám jí někdy v neděli po doučování, jsem tam tak do 17:00.
- l) Proč máte toto české jméno?
Táta, když sem přijel, tak měl také svého překladatele, a ta překladatelka byla u mého porodu a pomohla tátovi vybrat tohle jméno.

ŽIVOT V ČR

- a) Co je pro vás v životě nejdůležitější? Co má nejvyšší hodnotu?
Vzdělání, kamarádi, rodina.
- b) Je vám bližší vietnamská nebo česká kultura? Cítíte se být po letech života v ČR více Vietnamcem nebo už spíše Čechem?
Oboje, mám i vietnamské kamarády. Jsem Vietnamec.
- c) Je pro vás podstatnější situace ve Vietnamu nebo v České republice, kde nyní žijete?
Tady je rodina, takže asi tady.
- d) Co si myslíte o názorech české společnosti na Vietnamce? Jsou vám nepříznivé názory nepříjemné, souhlasíte s nimi nebo jsou vám lhostejné?
Nejímé psy, vadí mi to, že říkají, to co není pravda.
- e) Máte pocit rovnocenného postavení v české společnosti? Myslíte si, že jste v něčem lepší nebo horší než Češi?
Ve škole jsem horší v přírodopisu a zase jsem lepší na matematiku a na angličtinu. Nejráději mám angličtinu.